

- ผู้นำชุมชนยังปฏิบัติหน้าที่แบบยึดหลักเก่า ๆ คือทำตามคำสั่งของราชการส่วนบน
- ผู้นำชุมชนขาดกระบวนการเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

๔.ระบบสังคมในชุมชน

- ชุมชนละเมิดกันเอง ด้วยอำนาจ อิทธิพลต่าง ๆ ที่ยึดติดสังคมไทยในอดีต
- ความไม่รู้ไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน
- ค่านิยมทางสังคมที่ถูกครอบงำโดยวัฒนธรรมตะวันตก

ปัญหาของการละเมิดสิทธิ

เจ้าหน้าที่รัฐ

- ๑.ขาดจิตสำนึก
- ๒.ยึดติดระบบการปกครองแบบเก่า
- ๓.หลอกลวงชาวบ้านโดยใช้ความเชื่อถือของประชาชนเป็นเครื่องมือ
- ๔.ใช้อำนาจเกินของเขตนจนเป็นเรื่องปกติ

ชาวบ้านในชุมชน

- ๑.ความไม่รู้ของคำว่าสิทธิ ทำให้เกิดความกลัว
- ๒.ความกลัวของคำว่าราชการ จึงทำให้ขาดความกล้า
- ๓.ความกลัวอำนาจ อิทธิพล ทำให้ขาดความกล้า
- ๔.ขาดการใฝ่รู้ ทำให้เสียโอกาสในการเรียนรู้
- ๕.ถูกครอบงำ คนต้องยอมรับ และรู้สึกว่าเป็นเรื่องปกติ
- ๖.สถานการณ์ในชุมชนเย็น เศรษฐกิจดี เลยลืมสิทธิที่แท้จริง

นายเขียน สุกจันทร์ฮาม ๖๗ ม.๖ กล่าวว่าชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีความจนไม่รู้ว่าจะแก้อย่างไร คือจนสิทธิ ทั้งที่เรามีสิทธิ แต่ไม่รู้ว่าจะนำไปใช้อย่างไร ทำให้เกิดความจนสิทธิ บางครั้งถูกตำรวจจับ ผิดหรือไม่ก็ไม่รู้ แต่เราก็ต้องยอมรับผิด

นางกาญจนา แก้วเกิด ม.๔ กล่าวว่าควรศึกษากระบวนการเรียนรู้ในเรื่องสิทธิให้มากขึ้น แล้วใช้ความกล้าเป็นเครื่องมือ การอ้างสิทธิกับเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่าพูดในข้อกฎหมาย แต่พูดถึงวิถีชีวิตชุมชน

อ.ยรรยง กล่าวว่า การเรียกร้องสิทธิทำกินในกรณีปัญหาของบ้านสองแพรก ต.พลูเถื่อน และการจัดการป่าที่ถูกต้องยังยืนต้องทำอย่างไร

๑.สร้างกระบวนการเรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชนและขยายผลให้ได้

๒.สร้างกระบวนการเรียนรู้เรื่องการจัดการป่าที่สมดุลยั่งยืนในชุมชนและขยายผลให้ได้

๓.กำหนดกติกาโดยเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

๔.กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน

๕.ปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด

๖.สร้างพลังมวลชนให้เข้มแข็ง ด้วยการสร้างความเข้าใจให้เป็นไปตามทิศทางเดียวกันให้ได้

๗.ร่วมเครือข่ายและเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อไปสู่เป้าหมาย

ผู้ใหญ่ชื่น กล่าวว่ หากผู้นำท้องถิ่นสนับสนุนและยอมเข้ากระบวนการเรียนรู้ ด้านสิทธิชุมชน จะทำให้แก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น กลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ เดือดร้อน เรื่องเอกสารสิทธิ์ อย่างเดียว ชาวบ้านจึงไม่ค่อยสนใจ เช่น ม.๖ ม.๘ อยู่ในสถานการณ์เย็น ชาวบ้านสะดวก สบาย เศรษฐกิจพอไปได้ ทำให้ลืมเรื่องสิทธิ์ที่แท้จริงไป

อุปสรรคการใช้สิทธิและการขยายผลในชุมชน

- ๑.ผู้นำท้องถิ่นไม่ให้ความสำคัญเรื่องสิทธิมนุษยชน ไม่สนับสนุนและต่อต้านกระบวนการ
- ๒.ชาวบ้านยังยึดติดกับค่านิยมของการรับฟังและทำตามเจ้าหน้าที่ จนรู้สึกว่าเป็นหน้าที่
- ๓.ความกลัวในสิ่งที่ไม่รู้ไม่เข้าใจ

ตัวอย่างการต่อต้านกระบวนการของเจ้าหน้าที่รัฐ

โครงการสื่อนนศึกษา ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ที่ไปให้ความรู้ความเข้าใจกับนักเรียนตามโรงเรียนต่าง ๆ กับการแก้ไขปัญหาความเสี่ยงต่าง ๆ ของวัยรุ่น เช่นเสี่ยงเสพยาเสพติด เป็นต้น

ตำรวจคนหนึ่งได้พูดคุยตัวอย่าง นายสอ สดนาถ ว่ายุยงชาวบ้านให้ทำลายป่าที่ ม.๓ ต.พลุเถื่อน ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ไม่ดี ซึ่งบังเอิญต.ญ.อนุชรา ศรีอินทร์วารี เป็นลูกสาวของนางชุลีพร ศรีอินทร์วารี ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้เดือดร้อน กรณีเรียกร้องปัญหาสิทธิทำกิน และเป็นหนึ่งในจำนวน ๑๒๕ รายที่ถูกเจ้าหน้าที่ออกหมายจับ กรณีลงขันร่วมกันซ่อมแซมปรับปรุงถนนเข้าหมู่บ้านในเขต ม.๓ ต.พลุเถื่อน จึงมาเล่าให้แม่ฟัง

ตำรวจกำลังละเมิดสิทธิของการสร้างกระบวนการสิทธิมนุษยชนของนายสอ สดนาถ ซึ่งเป็นหนึ่งในคณะกรรมการวิจัยสิทธิชุมชนศึกษาตามโครงการสิทธิชุมชนศึกษา ระยะที่ ๒ ใน อ.พนม ของกลุ่มอนุรักษ์ภูมิปัญญาศิลปวัฒนธรรมไทย

แนวทางการแก้ไขการละเมิดสิทธิชุมชนที่ชาวบ้านต้องการ ส่วนของเจ้าหน้าที่รัฐ

๑. ความจริงใจในกระบวนการยุติธรรม
๒. "บำบัดทุกข์ บำรุงสุข" ตามวิถีชุมชน
๓. เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐
๔. ให้เจ้าหน้าที่รัฐศึกษาวิจัย วิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนบ้าง
๕. เปลี่ยนค่านิยมแบบเก่า ๆ
๖. เผยแพร่หน่วยงานที่สามารถเรียกร้องและช่วยเหลือชุมชน ด้านสิทธิชุมชน เช่น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คณะกรรมการศาลปกครอง (ชาวบ้านไม่ค่อยรู้จัก)
๗. ให้เจ้าหน้าที่รัฐ ส่งเสริม กระบวนการเรียนรู้สิทธิชุมชนศึกษา ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน และช่วยเผยแพร่

ส่วนของประชาชน

๑. สร้างกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เรื่องสิทธิชุมชน
๒. ขยายผลการศึกษาเรียนรู้ให้ครอบคลุม
๓. เรียกร้องให้มีส่วนร่วมด้วยพลังประชาชน
๔. สร้างความมั่นคงทางสังคม
๕. เปลี่ยนค่านิยม และเงื่อนไขทางสังคม ความกลัวต่าง ๆ
๖. การยืนยันสิทธิด้วยวิถีชีวิตจริง หลักคุณธรรม ปัญหาเศรษฐกิจ ความสามัคคีในชุมชน ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ
๗. ร่วมเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค ประเทศ เพื่อสู่เป้าหมาย

ข้อมูลชุมชนบ้านบางครามในปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๕๔ - ๒๕๕๕)

ผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายชิน ทองผ่อง มีพื้นที่การปกครอง ๙,๕๐๐ ไร่ จำนวน ๑๔๐ ครัวเรือน ประชากรชาย ๓๒๐ คน ประชากรหญิง ๓๒๓ คน รวมประชากร ๖๔๓ คน

รายละเอียดฐานข้อมูลด้านครอบครัว

สมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด	๖๔๓ คน
เด็กเล็ก	๔๗ คน
คนชรา	๒๐ คน
เด็กวัยเรียน	๒๑๐ คน
คนวัยทำงาน	๓๕๔ คน

คนตักงาน ๘ คน
คนป่วยเรื่องรังทำงานไม่ได้ ๔ คน

ข้อมูลการประกอบอาชีพ

การทำสวนทั่วไป ๑๔ คน
การทำสวนผลไม้ ๑๐ คน
ค้าขาย ๖ คน
พืชไร่ ๓ คน
สวนปาล์ม ๕๕ คน
ยางพารา ไม่ทราบจำนวนคน
อื่น ๆ ระบุรับจ้างทั่วไป ๔๐ คน

ข้อมูลทรัพยากรทางการด้านการผลิต

พื้นที่ปลูกผัก ประมาณ ๑๐ ไร่
พื้นที่ปลูกยางพารา ๒,๘๐๐ ไร่
พื้นที่ปลูกปาล์ม ๕,๔๐๐ ไร่
พื้นที่ปลูกกาแฟ ๔๐๐ ไร่
พื้นที่ปลูกไม้ผล ๓๐ ไร่

ผลผลิตที่ได้

-
๕๘๓,๒๐๐ กิโลกรัม
๕,๒๐๐,๐๐๐ กิโลกรัม
-
-

ข้อมูลภาวะหนี้สิน

หนี้สินรวม ๑๔,๘๓๗,๘๕๐ บาท
หนี้เฉลี่ย/ครัวเรือน ๑๐,๕๙๕ บาท
หนี้สินเฉลี่ย/คน ๒๓,๐๗๕ บาท

ข้อมูลหนี้สินตามกลุ่มองค์กรต่าง ๆ

หนี้ธกส. ๑๒,๓๗๓,๐๐๐ บาท
หนี้สินกลุ่มชุมชน ๑,๕๕๐,๐๐๐ บาท
หนี้สินนอกระบบ ๑๗๑,๕๐๐ บาท
หนี้อื่น ๆ ๖๖๓,๘๕๐ บาท

กลุ่มองค์กรต่าง ๆ

ชื่อกลุ่ม	กิจกรรม	ปีจัดตั้ง	จำนวนสมาชิก	เงินทุนหมุนเวียน
๑.กลุ่มออม.	ดูแลสุขภาพ	๒๕๒๗	๑๐	-

โครงการศึกษาเรียนรู้ภาคใต้-กรณีศึกษาบวรศักดิ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
D:SS-17 เก็บข้อมูลพื้นฐาน หมู่ที่ ๘ ต.คลองชะอุ่น อ.พุมเรียง จ.สุราษฎร์ธานี

26/2/03

๒. กอง กทบ.	เงินทุน	๒๕๔๔	๑๒๐	๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท
๓. กลุ่มสัจจะออมทรัพย์	รับฝาก/ให้กู้	๒๕๓๙	๖๒	๒๐๐,๐๐๐ บาท
๔. กลุ่มออมทรัพย์บาง บ้านพัฒนา	รับฝาก/ให้กู้	๒๕๔๑	๑๘	๖๔,๐๐๐ บาท
๕. กลุ่มเลี้ยงวัว	เลี้ยงวัว	๒๕๔๔	๑๒	๓๐,๐๐๐ บาท
๖. ร้านค้าชุมชน	เศรษฐกิจภายใน ชุมชน	๒๕๔๔	๑๒๐	๒๐๐,๐๐๐ บาท
๗. กลุ่มแม่บ้าน	แปรรูป	๒๕๔๔	๓๐	๒๐,๐๐๐ บาท
๘. กลุ่มเยาวชน	เล่นกีฬา	๒๕๔๔	๕๐	-

บุคคลที่มีความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

นายจบ นิลทัศน์	หมอน้ำมัน
นายอบ สมแสง	หมอยาสมุนไพร
นางสมทรง	หมอดำแย
นางกระบวน มณีเจริญ	หมอเส้น
นายรวัย หนอนแก้ว	ช่างไม้
นายวัน หนอนแก้ว	จักรสาน
นายสมชาย สังข์ทอง	แปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเป็นเหล้าพื้นบ้าน

หมายเหตุ ข้อมูลชุมชนเก็บรวบรวมมาจากแผนแม่บทชุมชน บ้านบางคราม ม.๖ ดงคลองชะอุ่น
อ.พนม จ.สุราษฎร์ธานี

รายงานการประชุม

เวทีประชุมข้อมูลพื้นฐานของหมู่ ๔ ตำบลปากหมาก อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
โครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคใต้ - กรณีป่าชุมชน จ.สุราษฎร์ธานี

๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๕ เวลา ๑๐.๓๐ น. - ๑๖.๐๐ น.

ณ บ้านนายนิคม ไชยชานี ม.๕ ต.ปากหมาก อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี

เปิดเวทีโดยนายสว่าง ชวณคร ราษฎรหมู่ ๔ ขอขอบใจคำรวจจากสถานีตำรวจภูธรตำบลโม
ต่ายที่มาสังเกตการเปิดเวทีในครั้งนี้ และขอบคุณพี่น้องชาวบ้านที่มาร่วมงานในวันนี้ เติมน้ำหมู่ที่ ๔
เป็นส่วนหนึ่งของหมู่ที่ ๗ และได้แยกตัวออกมาเป็นหมู่ที่ ๔ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเวทีวันนี้คงจะได้เกิด
ความร่วมมือเป็นอย่างดี

นายประวิง บุญทอง เจ้าหน้าที่โครงการสิทธิชุมชนศึกษา กล่าวแนะนำทีมงานที่มาร่วมใน
การจัดเวทีโดยมีทีมงาน ซึ่งมาจากอำเภอพนมและพูดถึงเรื่องการดำเนินงานของเครือข่ายป่าชุมชน
ภาคใต้ และเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดสุราษฎร์ธานีและโครงการสิทธิชุมชนศึกษาจังหวัด
สุราษฎร์ธานี ซึ่งเกี่ยวกับสิทธิชุมชนในด้านกฎหมายตามรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๔๐ ทั้งในเรื่องของ
การละเมิดสิทธิในด้านต่าง ๆ และสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

เป้าหมายของเวทีวันนี้ เพื่อศึกษา

๑. ประวัติความเป็นมาของชุมชนในหมู่ที่ ๔ จำนวนประชากร วัฒนธรรมประเพณี
๒. สังคมการอยู่ร่วม
๓. การเมือง การปกครอง
๔. ปัญหาของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการถูกละเมิดสิทธิ ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทั้งในอดีตจนถึง
ปัจจุบัน

๕. การจัดการทรัพยากรป่า ดิน น้ำ การใช้ประโยชน์ที่ดินการเกษตร แหล่งน้ำ

๖. เหตุการณ์ที่มีผลกระทบเปลี่ยนแปลงอดีตถึงปัจจุบัน

๗. ภูมิปัญญาในอดีตจนถึงปัจจุบัน

๘. ทำไมชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วิถีชีวิต ความรุนแรงของปัญหา

นายสมชาย สังข์ทอง กล่าวแนะนำตัว และพูดถึงเวทีเก็บข้อมูลพื้นฐานหมู่ที่ ๔ ตำบลปาก
หมาก อำเภอไชยา จ.สุราษฎร์ธานี ได้อธิบายถึงโครงการสิทธิที่ได้รับงบประมาณมาจากไหน เพราะ
ชาวบ้านบางคนยังไม่เข้าใจ จุดมุ่งหมายเพื่อทำอะไร เพราะชาวบ้านบางคนได้ข้อมูลมาผิด ๆ เกี่ยว
กับเรื่องงบประมาณ บางคนถามว่าได้งบประมาณมาจากต่างประเทศใช่ไหม นายประวิง บุญทอง
เป็นเอ็น จี โอ ใช่ไหม? โครงการสิทธิมนุษยชนได้รับงบสนับสนุนมาจากสำนักงานส่งเสริมการวิจัย
ซึ่งโครงการนี้มี อ.เสน่ห์ จามริก เป็นหัวหน้าโครงการ และหากพี่น้องชาวบ้านถูกละเมิดสิทธิอย่างรุนแรง
ในพื้นที่ ที่น้องสามารถที่จะร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งเป้าหมายการจัด
เวทีในครั้งนี้เพื่อให้ชาวบ้านในพื้นที่ได้ร่วมกันเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน

ประวัติชุมชนของหมู่ที่ ๔ บ้านพรุยายชิบบริเวณกลุ่มบ้านยางโพรง เล่าโดยนายสว่าง ช้วยนคร บ้านยางโพรงมีประวัติความเป็นมาคือที่ข้างริมคลอง มีต้นยางอยู่ต้นหนึ่ง ซึ่งเป็นโพรงทั้งต้น ซึ่งต้นยางต้นนี้สูงมากใหญ่ราว ๔ คนโอบ ชาวบ้านเห็นว่าแปลกก็เลยใช้เรียกชื่อบ้าน ซึ่งนายสว่างเล่าว่า เมื่อตอนที่แกขึ้นมาอยู่ที่ตรงนี้โดยการจับจอง โดยเดินเข้ามาตามเส้นทางซีกลากไม้ของบริษัทสุราษฎร์ธานี ซึ่งบริษัทดังกล่าวได้เข้ามาทำไม้หมอนโดยขอสัมปทานจากรัฐและบริษัทสัญญาว่าเมื่อตัดไม้แล้วจะปลูกป่าทดแทนให้ แต่ก็มีปลูกให้เล็กน้อย แค่หลอกตาตามแนวยาวของถนน แต่ด้านในปล่อยให้รกร้างว่างเปล่า เลยเป็นเหตุให้ชาวบ้านซึ่งไม่มีที่ดินทำกินเข้ามาจับจองเป็นเจ้าของ ในปี พ.ศ.๒๕๒๖ และตนเองได้ต่างป่าเรื่อยมา มีชาวบ้านถูกจับเรื่อยมา จนตำรวจซีเกียจจับ ปล่อยให้ อยู่มาจนถึงทุกวันนี้ ตนเองได้บอกกับตำรวจว่าได้ต่างป่าเพราะไม่มีที่ดินทำกิน ขั้บรกรับจ้างเช่า บ้านเขาอยู่ และพอดีกับผู้จัดการสวนป่าในสมัยนั้น ชื่อนายพิเชษฐ์ ได้บอกกับตนเองว่าให้อยู่ไปที่หลัง บริษัทจะคืนให้กับรัฐ รัฐก็จะจัดแบ่งสรรให้กับชาวบ้านเอง และในช่วงหลังบริษัทไทยโกปี และไทยโก้ ได้มาประชุมให้ชาวบ้านปลูกโกโก้ เพื่อขายให้กับบริษัท และได้มีการคิดริเริ่มที่จะตั้งโรงเรียนขึ้น โดยอาจารย์มนัส สังข์นิม ซึ่งเป็นครูใหญ่จากโรงเรียนบ้านพรุยายชิบอยู่ในพื้นที่หมู่ ๔ เช่นกัน มาชักชวนชาวบ้านแถวนั้นสร้างโรงเรียนขึ้นราวปี พ.ศ.๒๕๒๕ โดยทำด้วยเสากลมและกันไม้ไผ่ มุงด้วยจากและชาวบ้านได้จ้างครูมาสอนกันเอง จนในปัจจุบันคือโรงเรียนตชด.บ้านยางโพรง มีนักเรียนร้อยกว่าคน โดยการทำการสอนด้วยครูจากตำรวจชายแดน

นายธนู ปรีชา เล่าเสริมว่า พื้นที่ที่ติดสวนป่ามีหลายหมู่บ้าน มี ม.๔ ม.๓ ม.๕ ม.๗ แต่ตำรวจชอบจับชาวบ้านในเขตหมู่ที่ ๔ ซึ่งมีพื้นที่สวนป่าอยู่ ๒๕,๐๐๐ ไร่ แต่ตอนหลังเหลือเพียง ๔,๐๐๐ ไร่ โดยมีการกันพื้นที่ป่าไว้ เรียกว่าป่าเว้น ซึ่งไม่ติดกับสวนป่า แต่ป่าเว้นนี้ พอชาวบ้านเข้าไปทำกินอยู่อาศัยก็ถูกจับกุม ซึ่งผู้ถูกจับกุมบอกกับชาวบ้านว่าเป็นพื้นที่สวนป่าเลยทำให้ชาวบ้านเกิดความสงสัย คนที่อยู่ก่อนใครก็มีบ้านตาดิน ดาเยียม ซึ่งเป็นคนมาจากนอกพื้นที่ทั้งหมด โดยมาจากเกาะสมุย ดอนสัก กาญจนดิษฐ์ และอำเภอเมือง มีผู้ใหญ่บ้านของหมู่ที่ ๔ ชื่อนายสำรวม ช่วยพัฒนา ในช่วงนั้นชาวบ้านที่เข้ามาจับจองไม่รู้ว่าเป็นพื้นที่สวนป่า เพราะป่าถูกทำลายหมด เมื่อชาวบ้านเข้ามาจับจองที่ดินก็ได้ปลูกพืชเศรษฐกิจหลายอย่าง เช่น ยางพารา กาแฟ ต่อมาได้เกิดน้ำท่วมใหญ่ในภาคใต้ ป่าก็ถูกปิดห้ามไม่ให้มีชาวบ้านถางอีกต่อไป

นายสว่าง เล่าว่าได้มีคนมาหลอกชาวบ้านว่าจะทำสิทธิในที่ดินให้ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐได้เก็บเงินจากชาวบ้านไป แต่ก็ไม่ได้ทำสิทธิให้กับชาวบ้าน ได้มีชาวบ้านถามว่า สทก. ภบท.๕ และสปก. ความหมายในทางกฎหมายในการถือครองที่ดินมีสิทธิและการใช้ประโยชน์ในการถือครองที่ดินแตกต่างกันอย่างไร

นายสมชาย ได้อธิบายเปรียบเทียบถึงความแตกต่างและการใช้ประโยชน์ในกรรมสิทธิ์ เช่น ภบท.๕ คือภาษีบำรุงท้องที่ (เอกสารนี้ไม่ใช่สิทธิในการถือครองที่ดิน) ,สทก. คือ สิทธิทำกินแต่ต้องเช่าจากรัฐครั้งละ ๕ ปี ,สปก.๔-๐๑ คือเอกสารสิทธิที่ดำเนินการออกโดยสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร สามารถนำไปจำนองขกส.(ธนาคารเพื่อการเกษตร)ได้แต่ไม่สามารถจำนองกับธนาคารพาณิชย์ได้

ข้อมูลพื้นฐานของหมู่ที่ ๔ ตำบลปากหมาก อำเภอไชยา จ.สุราษฎร์ธานี

มีประชากรในปัจจุบัน ๑,๓๗๐ คน เป็นผู้ชาย ๖๕๔ คน เป็นผู้หญิง ๗๑๖ คน มีครัวเรือน ๓๔๔ ครอบครัวย มีพื้นที่ทั้งหมด ๓๔,๑๑๓ ไร่ พื้นที่เกษตรกรรม ๑๓,๒๔๐ ไร่ แหล่งน้ำ ๒๗๐ ไร่ มีแม่น้ำ ๒ สาย คือ คลองยางโพรง กับคลองหมาก โดยคลองยางโพรงมีต้นน้ำมาจากเขาน้ำป็น (น้ำจะมาป็นกัน๒สาย คือสายที่ ๑ ไหลไปออกคลองยัน กิ่งอ.วิภาวดี จ.สุราษฎร์ธานี และสายที่ ๒ ไหลลง อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี

คลองหมาก มีต้นน้ำไหลมาจากภูเขาในพื้นที่ และไหลไปออกคลองปากหมาก หมู่ที่ ๔ และไหลลงคลองลุ่มหงษ์ในหมู่ที่ ๒ ก่อนจะไหลลงสู่ทะเลในอำเภอบ้านดอน บริเวณอ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี คอนนี้คลองในหน้าแล้ง น้ำแห้งมาก แต่ปลาในคลองก็ยังพอหาได้

สภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในอดีตถึงปัจจุบัน

ในสมัยก่อนมีถนนแล้ว แต่ก็ลำบากมาก ไม่ค่อยมีรถ เวลาที่ชาวบ้านจะออกไปซื้อของที่ตลาดไชยา มีรถเมย์ ๑ คัน เวลาเจ็บไข้ไม่สบายก็ไปหาหมอที่อนามัยปากหมากหมู่ที่ ๔ ซึ่งการพัฒนาถนนหนทางชาวบ้านใช้กำลังลงแรงกันในการพัฒนา มีหมอสมุนไพรพื้นบ้าน ชื่อนายโถม แก้วฤทธิ์ และมีหมอตำแย ชื่อ แม่ช่วย ทรัพย์ปาน คอยช่วยเหลือผู้ที่เจ็บไข้ได้ป่วยในพื้นที่ ในกรณีที่ไม่สามารถออกไปใช้บริการที่โรงพยาบาลประจำอำเภอได้ วิถีชีวิตของชาวบ้านในสมัยก่อนได้หาปลาจากลำคลองในพื้นที่ เพราะปลาชุมมาก

ในปัจจุบันการคมนาคมสะดวกมีถนนลาดยางผ่านหมู่บ้าน มีโรงเรียน มีสำนักสงฆ์บ้านพรุยายชี่ มีกลุ่มกองทุนหมู่บ้านละล้าน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเลี้ยงสัตว์ มีตลาดนัดชุมชน ทำให้ชาวบ้านไม่ต้องออกไปจ่ายตลาดที่ตัวอำเภอหากไม่จำเป็น

การถูกละเมิดสิทธิของชุมชน

- เจ้าหน้าที่รัฐละเมิดสิทธิในที่ดินทำกิน โดยจับกุม กลั่นแกล้ง ช่มชู้คุกคาม
- สิทธิในด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานถูกกีดกันจากเจ้าหน้าที่อป.
- สิทธิชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

นายประวิง บุญทอง กล่าวว่าการทำข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหของชุมชนในภาพรวม เพราะจะได้รู้ว่าใครเข้ามาอยู่ก่อนอยู่หลังระหว่างสวนป่ากับชาวบ้าน

จากกรณีที่ชาวบ้านเข้ามาอยู่เมื่อปี พ.ศ.๒๕๒๖ จนถึงปัจจุบัน ออป. (องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้) ได้เข้ามาบอกกับชาวบ้านว่าให้ชาวบ้านอยู่ได้อีกถึง ๒๐ ปี เมื่อครบกำหนดให้ออกจากพื้นที่โดยยึดทรัพย์สินพร้อมที่ดินตกเป็นของออป. โดยไม่มีเงื่อนไขใด ๆ ซึ่งในความเป็นจริง พบสวนป่าออกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๕ แต่ชาวบ้านมาอยู่ในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ แล้วมาหาว่าชาวบ้านบุกรุกพื้นที่สวนป่า

แนวเขตไม่ชัดเจน ในช่วง ๑๐ ปี ที่กฎหมายออกมา เจ้าหน้าที่อป.ก็มาชี้ว่าตรงนั้น ตรงนี้เป็นพื้นที่สวนป่า แต่ไม่เคยมีป้ายแสดงแนวเขตที่ชัดเจน แล้วจะมาโทษชาวบ้านได้อย่างไร ทำไมไม่เอาแผนที่มากางว่าแนวเขตอยู่บริเวณไหน?

ถ้าถามเรื่องแนวเขตกับทางภาครัฐไม่มีใครตอบได้ แล้วทำไมปล่อยให้เกิดการตั้งหมู่บ้านหน่วยงานของกรมการปกครองทำไมไม่ตรวจสอบก่อนการอนุญาตให้มีการตั้งหมู่บ้านขึ้นในพื้นที่ดังกล่าว โดยที่ชาวบ้านเข้าไปอาศัยพื้นที่ตั้งถิ่นฐานและที่ทำกินในการเกษตร โดยทางภาครัฐไม่เข้าไปห้ามปรามอย่างจริงจัง จึงทำให้เกิดประเด็นปัญหาการถูกละเมิดสิทธิของชุมชนในการทำมาหากินตามวิถีชีวิตปกติ จะปกป้องตัวเองจากการไม่ให้ถูกละเมิดสิทธิบุคคลและสิทธิชุมชนอย่างไร ซึ่งจะนำไปสู่สิทธิอย่างเท่าเทียม และนำไปสู่ความเสมอภาคได้อย่างไร พอชาวบ้านผู้เดือดร้อนได้ไปถามการแก้ปัญหาจากภาครัฐก็ได้คำตอบว่าแก้ไขไม่ได้จะต้องใช้เวลา ต้องแก้ทางด้านนโยบาย ต้องแก้กฎหมายที่ขัดกับรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายแม่ จนถึงทุกวันนี้รัฐอ้างว่ากำลังอยู่ในช่วงของการปฏิรูประบบราชการ หมายถึงความไม่จริงใจของรัฐในการแก้ไขปัญหาให้กับผู้เดือดร้อนในเรื่องการละเมิดสิทธิบุคคลและสิทธิชุมชน

นายนิคม ไวยำณี กล่าวขอบคุณคณะทำงานและผู้ดำเนินรายการในการจัดเวทีข้อมูลพื้นฐานหมู่ที่ ๔ และขอบคุณชาวบ้านผู้สนใจในเรื่องการจัดเวทีสิทธิชุมชนและสิทธิมนุษยชนที่ให้ความร่วมมือสละเวลามาร่วมประชุมในเวทีดังกล่าว

ภาคผนวก 6

รายงานการดำเนินงาน 6 เดือน (สิงหาคม – มกราคม 2546)

โครงการสิทธิชุมชนศึกษา ภาคใต้

กรณี ป่าชุมชน จ.ตรัง

ตามที่โครงการสิทธิชุมชนศึกษา ซึ่งได้รับทุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ได้ดำเนินงานมาตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2545 บัดนี้ ทางภาคใต้ (กรณีป่าชุมชน จ.ตรัง) ขอรายงานกิจกรรมที่ได้ดำเนินการผ่านมาเป็นเวลา 6 เดือน ดังนี้

1. การรายงานกิจกรรมภาคใต้ กรณีป่าชุมชน จ.ตรัง

1.1 การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการและจัดเก็บข้อมูลพื้นฐาน

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	หมายเหตุ
14-15 ก.ย. 45	ประชุมเชิงปฏิบัติการและจัดเก็บข้อมูล	ภาคผนวก 6 การประชุมเชิงปฏิบัติการ และจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานS6

1.2 การประชุมคณะที่ปรึกษาโครงการและคณะทำงาน

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	หมายเหตุ
29 ก.ย. 45	ประชุมคณะทำงานและที่ปรึกษา ณ บ้านห้วยลึก จ.ตรัง	ภาคผนวก 6 (ประชุมคณะทำงานโซน3 เวทีบ้านห้วยลึก)

1.3 การประชุมสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	หมายเหตุ
14 ก.ค. 45	ประชุมสิทธิชุมชนในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ บ้านในไร่เหนือ หมู่ที่ 3 ต.โนนเตา อ.ห้วยยอด จ.ตรัง	ภาคผนวก 6 (การประชุมสิทธิชุมชน 13 ครั้ง)
15 ก.ค. 45	ประชุมสิทธิชุมชนในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ บ้านหลัง้ายหมี่ หมู่ที่ 5 ต.วังอ่าง อ.ชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ณ บ้านนายสมศักดิ์ คงผอม	ภาคผนวก 6 (การประชุมสิทธิชุมชน 13 ครั้ง)

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	หมายเหตุ
27 ก.ค. 45	ประชุมสภามหาวิทยาลัยในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ บ้านหนองแห้ง หมู่ที่ 1 ต.โนนควน อ.ย่านตา ขาว จ.ตรัง ณ โรงเรียนบ้านหนองแห้ง จ.ตรัง	ภาคผนวก 6 (การประชุมสภามหาวิทยาลัย 13 ครั้ง)
28 ก.ค. 45	ประชุมสภามหาวิทยาลัยในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ บ้านกรงโหนด หมู่ที่ 5 ต.ช่อง อำเภอนาโยง จ.ตรัง ณ นายนายวีระ บ้านกรงโหนด	ภาคผนวก 6 (การประชุมสภามหาวิทยาลัย 13 ครั้ง)
5 ส.ค. 45	ประชุมสภามหาวิทยาลัยในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ บ้านโคกทราย หมู่ที่ 6 ต.โพรงจระเข้ อ.ย่าน ตาขาว จ.ตรัง ณ ตลาดนัดชุมชน บ้านโคกทราย	ภาคผนวก 6 (การประชุมสภามหาวิทยาลัย 13 ครั้ง)
8 ส.ค. 45	ประชุมสภามหาวิทยาลัยในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ บ้านลำหูน หมู่ที่ 8 ต.นาชุมเห็ด อ.ย่านตา ขาว จ.ตรัง ณ ศูนย์ฝึกอาชีพบ้านลำหูน	ภาคผนวก 6 (การประชุมสภามหาวิทยาลัย 13 ครั้ง)
9 ส.ค. 45	ประชุมสภามหาวิทยาลัยในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ หมู่ที่ 4 ต.นาชุมเห็ด อ.ย่านตาขาว จ.ตรัง ณ บ้านนายปรีชา ชัยสงคราม(บ้านควนหิน)	ภาคผนวก 6 (การประชุมสภามหาวิทยาลัย 13 ครั้ง)
13 ส.ค. 45	ประชุมสภามหาวิทยาลัยในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ บ้านห้วยสอ (โคกทรายเหนือ) หมู่ที่ 4 ต. โพรงจระเข้ อ.ย่านตาขาว จ.ตรัง ณ ตลาดนัดชุมชน บ้านโคกทราย	ภาคผนวก 6 (การประชุมสภามหาวิทยาลัย 13 ครั้ง)

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	หมายเหตุ
18 ส.ค. 45	ประชุมสภามหาวิทยาลัยในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ บ้านห้วยไผ่/สัจจ หมู่ที่ 1 ต.ท่าวีว อ.ห้วยยอด จ.ตรัง ณ บ้านสัจจ	ภาคผนวก 6 (การประชุมสภามหาวิทยาลัย 13 ครั้ง)
24 ส.ค. 45	ประชุมสภามหาวิทยาลัยในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ บ้านควนหิน หมู่ที่ 2 ต.นาชุมเห็ด อ.ย่านตา ขาว จ.ตรัง ณ บ้านนายปรีชา ชัยสงคราม(บ้านควนหิน)	ภาคผนวก 6 (การประชุมสภามหาวิทยาลัย 13 ครั้ง)
24 ส.ค. 45	ประชุมสภามหาวิทยาลัยในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ บ้านห้วยยวนเหนือ หมู่ที่ 6, 7 ต.เขาพระทอง อ.ชะอวด จ.นครศรีธรรมราช ณ ศาลากลางบ้านห้วยยวนเหนือ	ภาคผนวก 6 (การประชุมสภามหาวิทยาลัย 13 ครั้ง)
25 ส.ค. 45	ประชุมสภามหาวิทยาลัยในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ บ้านเขาหล่อม หมู่ที่ 2 ต.โนนเคา อ.ห้วยยอด จ.ตรัง ณ ศาลากลางบ้านเขาหล่อม	ภาคผนวก 6 (การประชุมสภามหาวิทยาลัย 13 ครั้ง)

1.4 การประชุมวิเคราะห์สถานการณ์และจัดทำแผนปฏิบัติการด้านสภามหาวิทยาลัย ระดับเขตพื้นที่

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	หมายเหตุ
5 ต.ค. 45	การประชุมวิเคราะห์สถานการณ์ฯ ระดับเครือข่าย ครั้งที่ 1/2545 ณ บ้านช่องลม ม.2 อ.นาโยง จ.ตรัง	ภาคผนวก 6 การประชุมวิเคราะห์สถานการณ์ระดับพื้นที่

1.5 การประชุมวิเคราะห์สถานการณ์และจัดทำแผนปฏิบัติการด้านสิทธิชุมชน ระดับเครือข่าย

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	หมายเหตุ
20 ก.ย. 45	การจัดประชุมวิเคราะห์สถานการณ์ ระดับพื้นที่ ครั้งที่ 1/2545 ณ สำนักงานป่าชุมชน จ.ตรัง	ภาคผนวก 6 (เวทีคณะทำงานในการแก้ไขปัญหาป่าไม้-ที่ดิน)
14-15 พ.ย. 45	การจัดประชุมคณะทำงานเครือข่ายองค์กรชุมชนเทือกเขาบรรทัด ณ วัดปากแจ่ม ค.ปากแจ่ม อ.ห้วยยอด จ.ตรัง	ภาคผนวก 6 (ประชุมคณะทำงานเครือข่ายองค์กรชุมชน 14-15-11-45)
18 ม.ค. 46	การประชุมเชิงปฏิบัติการเครือข่ายองค์กรชุมชนเทือกเขาบรรทัด ณ โรงแรมธรรมรินทร์ จ.ตรัง	ภาคผนวก 6 (ประชุมเชิงปฏิบัติการเครือข่ายองค์กรชุมชน 18-01-46)
24 ม.ค. 46	การประชุมคณะทำงานเครือข่ายองค์กรชุมชนเทือกเขาบรรทัด ณ จังหวัดตรัง	ภาคผนวก 6 (ประชุมคณะทำงานเครือข่ายองค์กรชุมชน 24-01-46)

1.6 ข้อมูลพื้นฐาน สถานการณ์ปัญหา โครงสร้างชุมชน ระยะที่ 2

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	หมายเหตุ
ส.ค.45-ม.ค. 45	ชุดข้อมูลพื้นฐาน ครั้งที่ 2/2546	(เทือกเขาบรรทัด-ตรัง๐๑ - ๑๓ ข้อมูลพื้นฐานชุมชน โครงการวิจัยสิทธิชุมชน ศึกษา(ภาคใต้)2)

1.7 รายงานการเงิน 6 เดือน

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	หมายเหตุ
ส.ค.-ต.ค. 45	รายละเอียดค่าใช้จ่ายตามหมวดต่างๆ ครั้งที่ 1/2545	ภาคผนวก 6 รายละเอียดค่าใช้จ่ายตาม หมวดต่างๆ (ส.ค.- ต.ค. 45)S6

**รายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการและจัดเก็บข้อมูลพื้นฐาน
โครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคใต้ กรณีป่าชุมชน จ.ตรัง
วันที่ 14 - 15 กันยายน 2545
ณ เครือข่ายป่าชุมชนรักษ์เทือกเขาบรรทัด จ.ตรัง**

ประชุมแกนนำชาวบ้านในกรณีเรียกร้องสิทธิทำกินทั่วทั้งจังหวัดตรัง เพื่อบอกกล่าวถึงที่มาและวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยสิทธิชุมชนศึกษาและการคาดหวังที่จะได้

ที่ประชุมได้พูดถึงการก่อเกิดของเครือข่าย พร้อมสรุปบทเรียนที่ผ่านมาว่าการประชุมและแต่งตั้งคณะทำงานแต่ละชุด สามารถแก้ปัญหาของชาวบ้านได้แค่ไหน ความเข้มข้นของชุมชนเท่านั้นที่สามารถขับเคลื่อนความต้องการของชุมชนได้ ถึงแม้มีมติคณะรัฐมนตรีในการรองรับการแก้ไขปัญหาก็ตาม การช่วยเหลือของทางป่าไม้เข้าไปในชุมชน และชาวบ้านได้มีการตกลงที่จะพบผู้ว่าราชการจังหวัดหรือป่าไม้จังหวัด เพื่อให้ผู้ว่าแก้ไขปัญหาคูค้ำ

ที่ประชุมได้พูดถึงถึงทุนข้ามชาติ องค์กรเหนือรัฐ และองค์กรต่างๆ ซึ่งอยู่เบื้องหลังนโยบายของรัฐบาลไทย เช่น WTO, World Bank เป็นต้น และพูดถึงแผนพัฒนาของรัฐ ซึ่งกระทบต่อสิทธิชุมชนมากขึ้น

อ.จวัล ดิสธราภิชัย ได้พูดถึงแนวทางของคณะกรรมการสิทธิชุมชนแห่งชาติ สิทธิชุมชน สิทธิส่วนบุคคลตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ หมวดที่ 3 ว่าด้วยสิทธิของปวงชนชาวไทย ตลอดจนการร้องเรียนการละเมิดสิทธิชุมชนหรือสิทธิส่วนบุคคล ว่าสามารถยื่นหนังสือร้องเรียนอย่างไร ต่อใคร และที่ไหน

ที่ประชุมได้พูดถึงประเด็นร้อนหรือประเด็นการละเมิดสิทธิชุมชนที่เกิดขึ้นในจังหวัดตรัง ในกรณีการสร้างโรงไฟฟ้าสาธูรา และการระเบิดหินที่บ้านปากแจ่ม กรณีสัมปทานโรงไม้หิน และการเชื่อมเครือข่ายในกรณีประเด็นร้อนต่างๆ เพื่อให้การใช้เรื่องสิทธิชุมชนมีมากขึ้น

นายประสพ สมานี บันทึกการประชุม

รายงานการประชุมวิเคราะห์สถานการณ์และจัดทำแผนปฏิบัติการด้านสิทธิชุมชน
ระดับพื้นที่ ครั้งที่ 1/2545

โครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคใต้ กรณีป่าชุมชน จ.ตรัง

วันที่ 5 ตุลาคม 2545

ณ บ้านช่องลม ม.2 อ.นาโยง จ.ตรัง

การประชุมในครั้งนี้เพื่อรายงานความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน สืบเนื่องมาจากการประชุมอนุกรรมการระดับภาคที่จังหวัดนครศรีธรรมราช และแผนงาน แผนงบประมาณของจังหวัดตรัง

หลักเกณฑ์ในการพิสูจน์สิทธิ ตามมติ ค.ร.ม. 3 เมษายน 2545

การแก้ไขปัญหา ในกรณีที่กฎหมายรัฐธรรมนูญรองรับในการมีส่วนร่วมของประชาชนแนวทางการแก้ไขปัญหาพร้อมกับการขับเคลื่อนพลังของประชาชน

การกันเขตพื้นที่ทำกินกับแนวเขตป่า เป็นเพียงการเริ่มต้น จะต้องสร้างกลุ่มองค์กร เพื่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อน เพื่อบรรลุถึงวัตถุประสงค์ของเครือข่ายชุมชนต่อไป

สรุปภาพรวมได้ว่า รัฐไม่มีความจริงใจในการแก้ไขปัญหา

เจ้าหน้าที่ป่าไม้ปฏิบัติตามคำสั่งของกรมป่าไม้ ไม่ยึดกรอบกติกาการแก้ไขปัญหาตามมติของคณะรัฐมนตรี

หลังจากที่ชาวบ้านได้รวมตัวกันขับเคลื่อน เพื่อเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติตามมติของคณะรัฐมนตรี

เจ้าหน้าที่ของรัฐ เริ่มประนีประนอมกับมากขึ้น สาเหตุเพราะเจ้าหน้าที่เริ่มเห็นด้วยกับสิทธิชุมชนตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ

ชาวบ้านในชุมชนร่วมกันเป็นคณะกรรมการคณะทำงาน เพื่อดูแลรักษาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน เช่น มีการกำหนดพื้นที่โดยตนเองในพื้นที่ที่เสื่อมโทรมโดยปลูกใหม่ทดแทน มีการตั้งกฎ กติกา ให้สามารถการนำไม้จากป่ามาสร้างบ้าน แต่ห้ามขาย โดยร่วมกับ อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจนนายอำเภอ ในเขตพื้นที่นั้นๆ

ที่ประชุมได้พูดถึงกฎหมายรัฐธรรมนูญว่าด้วยสิทธิชุมชนตามมาตรา 45, และ มาตรา 56 ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องป่าชุมชนในการจัดการป่าชุมชน

ได้มีการกล่าวถึงแนวทางในการขับเคลื่อนพลังประชาชน เพื่อจะต้องลบข้อกล่าวหาเรื่องการทำลายป่าไม้ โดยชุมชน

- ต้องเร่งจัดทำข้อมูล เช่น ประวัติชุมชน วิถีชุมชน ทรัพยากรชุมชน
- ผลประโยชน์ที่ได้จากทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ของป่า
- รายได้ - รายจ่าย - หนี้สิน
- การจัดกิจกรรมบวชป่า, การปลูกป่าชุมชน

แนวทางในการสร้างองค์กร

- จะต้องรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ
- มีการสร้างข้อตกลงการอยู่ร่วมกัน
- จะต้องพูดคุยทำความเข้าใจกับผู้เดือดร้อนรายอื่น เพื่อขยายฐานเพิ่มขึ้น
- การประชุมในแต่ละครั้ง จะต้องจัดทำรายงานการประชุม เพื่อแจกจ่ายให้แก่ผู้เดือดร้อนที่ไม่เข้าร่วมประชุม เพื่อดึงดูดชาวบ้านให้ติดตามข้อมูลข่าวสารได้เท่าเทียมกัน
- เอกสารสรุปให้ตัวแทนชาวบ้านร่วมกันสรุปและจัดพิมพ์ เพื่อแจกจ่ายให้แก่ชาวบ้าน

นายประสพ สมานธิ บันทึกการประชุม

รายงานการประชุมสภามหาวิทยาลัยในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
บ้านโนไทร์เหนือ หมู่ที่ 3 ต.โนไทร์ อ.ห้วยยอด จ.ตรัง ครั้งที่ 1/2545

โครงการสภามหาวิทยาลัยภาคใต้ กรณี ป่าชุมชน จ.ตรัง

วันอาทิตย์ ที่ 14 กรกฎาคม 2545

ณ ศาลาเอนกประสงค์ของหมู่บ้าน

รายชื่อผู้เข้าร่วม

๑. นายสุชาติ ธรรมประสิทธิ์	๑๖. นายจรูญ จีนอุด
๒. นายณรงค์ ไบช่วย	๑๗. นายสุรินทร์ ไบช่วย
๓. นายประเสริฐ ทองมา	๑๘. นายพงศ์พรรณ สุรอต
๔. นายสายัญญ์ คงคำ	๑๙. นายณรงค์ วีระศรี
๕. นายบุญรอด ทองเงิน	๒๐. นายเฉลิมชัย คงเหมือน
๖. นายชิต คงจันทร์	๒๑. นางผัน พันธุ์เกื้อ
๗. นายพิบ นิลบวร	๒๒. นายบุญธรรม อินทเสน
๘. นายวิวัฒน์ ปานศรี	๒๓. นายสุต วรครุฑ
๙. นายเอียด นิลบวร	๒๔. นายทัน คงขำ
๑๐. นายอรุณ ลอยลิบ	๒๕. นางรัฐดาวัน กันญา
๑๑. นายสมใจ ยิ้มแสง	๒๖. นายไข่ กลับจันทร์
๑๒. นายยังเพชร ทองเงิน	๒๗. นายถวิล เรืองหนู
๑๓. นายปอน ไบช่วย	๒๘. นายสุรศักดิ์ เย็นทั่ว
๑๔. นางพรรณิ ธรรมประสิทธิ์	๒๙. นายวิทยา อารณ
๑๕. นายประภา กลับจันทร์	

บ้านไร่เหนือ

หมู่ที่ ๓ ตำบลในเดา อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

ข้อมูลพื้นฐาน

บ้านไร่เหนือตั้งอยู่บนสันปันน้ำจึงมีลำน้ำไหลลงทั้งแม่น้ำตรังไปออกทะเลอันดามันและลงคลองชะอวดออกทะเลอ่าวไทย เป็นพื้นที่สูง เดิมมีชาวบ้านจากพื้นราบมาหากิน หาของป่าหรือเป็นที่หลบของกลุ่มโจร หรือตั้งชุมชนเป็นครั้งคราว ไม่ถาวร บริเวณนี้เป็นป่าทึบ มีของป่ามาก ชาวบ้านกลุ่มปัจจุบัน ได้ย้ายเข้ามาจากเขตที่ราบทั้งเขตจังหวัดตรัง จังหวัดพัทลุง และจังหวัดนครศรีธรรมราชในราว พ.ศ. ๒๕๐๐ และตั้งชุมชนมาจนปัจจุบัน

การทำมาหากินในอดีตเป็นแบบกึ่งยังชีพคือทำข้าวไร่ หาของป่า และปลูกพืชสร้างรายได้คือยางพารา บางช่วงก็ปลูกขิง ในราว พ.ศ. ๒๕๐(?) มีการตัดไม้ขายของนายทุน ชาวบ้านได้พยายามต่อสู้รักษาป่ามาตลอดทั้งจากการทำลายของนายทุนและชาวบ้านที่อื่น

ความเปลี่ยนแปลงสำคัญคือการเข้ามาควบคุมเกี่ยวกับป่าไม้ของเจ้าหน้าที่รัฐโดยเฉพาะ ราว พ.ศ. ๒๕๓๐ เป็นต้นมา ทำให้วิถีชีวิตชาวบ้านเปลี่ยนแปลงทุกด้าน คือ ต้องเลิกทำข้าวไร่ ต้องซื้อข้าวจากภายนอก เลิกปลูกขิง ปลูกยางรุ่นใหม่มาก ขยายพื้นที่ไม่ได้ เริ่มเกิดคนไร้ที่ดิน รายได้น้อยลง รายจ่ายเพิ่มขึ้น เริ่มเป็นหนี้สิน ชาวบ้านปลูกไม้ผลมากขึ้น

การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะทำให้ชาวบ้านแต่ละคนปรับตัว แต่โอกาสในการปรับตัวคงจะต่างกัน จึงน่าสนใจศึกษาว่าแต่เดิมชาวบ้านอยู่กันอย่างไร ปัจจุบันเมื่อต้องปรับตัวแต่ละคนกลุ่มปรับอย่างไร มีผลต่อการจัดการทรัพยากรอย่างไร เพื่อหาทางจัดทำแผนการทำงานระดับบุคคลและชุมชนที่เหมาะสม

ปัจจุบันบ้านไร่เหนืออยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาปู่เขายอด ชาวบ้านไม่มีเอกสารสิทธิในที่ดินเลย

ศักยภาพของบ้านไร่เหนือน่าจะอยู่ที่การเป็นชุมชนอยู่บนสันปันน้ำ มีทรัพยากรสมบูรณ์ มีแบบแผนการผลิตในอดีตที่เป็นเอกลักษณ์(การจัดการ/การใช้ประโยชน์พื้นที่บนที่สูงของคนใต้ในอดีต) จึงน่าใช้เป็นกรณีศึกษาได้ ในด้านองค์การจัดการทรัพยากรปัจจุบันก็มีผู้นำ และสมาชิกที่น่าจะพัฒนาแนวคิดและทักษะได้หลายคน

แนวโน้มของปัญหาที่น่าจับตามองคือ อัตราการถือครองที่ดิน หนี้สิน และการสร้างรูปแบบการจัดการทรัพยากรโดยองค์กรชุมชน.

นายวิทยา อภรณ์ บันทีก

รายงานการประชุมสภามหาวิทยาลัยในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
 บ้านหลังอำมรมี หมู่ที่ 5 ต.วังอ่าง อ.ชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ครั้งที่ 2/2545
 โครงการสภามหาวิทยาลัยภาคใต้ กรณี ป่าชุมชน จ.ตรัง
 วันจันทร์ ที่ 15 กรกฎาคม 2545
 ณ บ้านนายสมศักดิ์ คงหอม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

๑. นายศรีพัล รัชชาพล	๑๔. นายสุนัน ศรีภูมิราช
๒. นางเยาวภา เรืองฤทธิ์	๑๕. นายแจ้ว จิมพูน
๓. นางอำพรรัตน์ สิทธิชัย	๑๖. นายไกรศล ศรีพูน
๔. นายสุพนธ์ ทองศรีชุม	๑๗. นางละออง จิมพูน
๕. นายสุนัน บัวขาว	๑๘. นายวิจิตร เรืองเพชร
๖. นายสงคราม คงวัน	๑๙. นายสมพงษ์ แก้วบัวรัตน์
๗. นายสมศักดิ์ คงหอม	๒๐. นายโสธร หวานแก้ว
๘. นายประเสริฐ คงวัน	๒๑. นายเกรียงไกร เรืองเพชร
๙. นายสะท้อน จันทรเกตุ	๒๒. นายถวิล เรืองพูน
๑๐. นายสมพงษ์ มากจ้อย	๒๓. นายสุรศักดิ์ เย็นทั่ว
๑๑. นายสุธรรม คงชา	๒๔. นายวิทยาอาภรณ์
๑๒. นายสัญญา บุญทอง	
๑๓. นายวิมล รัชชาพล	

บ้านหลังอ้ายหมี่

หมู่ที่ ๕ ตำบลวังอ่าง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช

บริเวณที่ตั้งของบ้านหลังอ้ายหมี่ปัจจุบันเป็นที่สูงอยู่ระหว่างรอยต่อของ ๓ จังหวัดคือ ตรัง พัทลุง และนครศรีธรรมราช เป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ลุ่มน้ำชะอวด มีป่าไม้และทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ ที่ใกล้ๆ กันซึ่งอยู่ต่ำกว่าเป็นเส้นทางเดินของคนในอดีตและมีผู้เข้ามาตั้งชุมชน เช่น บ้านวังหอน ชาวบ้านวังหอนได้ขึ้นมาจับจอง ทำกิน และหาของป่าในพื้นที่นี้บ้าง แต่ไม่ได้มาตั้งชุมชน ชาวบ้านกลุ่มแรกที่มาอยู่ที่บ้านหลังอ้ายหมี่โยกย้ายมาจากพัทลุงเพราะที่ราบเริ่มมีที่ดินไม่พอ จึงมาซื้อที่ดินต่อจากชาวบ้านวังหอนเพื่อมาปลูกยางพารา ในราว พ.ศ. ๒๔๑๔ กว่าจะมีคนเพิ่มจนเป็นชุมชนก็ราว พ.ศ. ๒๔๒๐ จึงถือว่าเป็นชุมชนไม่แก่นัก สมาชิกชุมชนมาจากหลายที่จึงแบ่งเป็นหลายกลุ่ม ตั้งบ้านกระจายกันอยู่ การไปทำบุญที่วัดข้างล่างก็กระจายกันไปหลายวัด

บ้านหลังอ้ายหมี่ปัจจุบันอยู่ในเขตป่าชั้น 1A ของอุทยานแห่งชาติเขาปู่เขายอด ทางเข้าชุมชนเป็นที่สูงเป็นทางลาดชันเข้ายาก ทางกรมไม่ได้สนใจเข้ามาพัฒนานัก

วิธีการทำมาหากินของชาวบ้านหลังอ้ายหมี่ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันถือว่ายังคงเป็นแบบดั้งเดิมยังชีพพึ่งตลาด(ทุนนิยม)มาโดยตลอด เพราะระยะแรกชาวบ้านก็เริ่มปลูกยางพันธุ์ดีเลย พร้อมกับทำข้าวไร่ การหาของป่า การปลูกไม้ผลในสวน แม้ว่าต่อมาซึ่งค่อยๆ หลุดจากการยังชีพเปลี่ยนไปผูกติดกับตลาดมากขึ้นบ้างเนื่องจากรัฐได้เข้ามาควบคุมโดยเฉพาะราว พ.ศ. ๒๔๓๗ เป็นต้นมา โดยไม่ให้ชาวบ้านขยายที่จนปลูกข้าวไร่ และมีข่าวลือว่าจะอพยพชาวบ้านลงไปอยู่ที่อื่น ชาวบ้านจึงเริ่มหันไปเน้นการทำไม้ผลมากขึ้น หลายคนส่งลูกเรียนภายนอกชุมชน รายจ่ายมากขึ้น เริ่มเป็นหนี้สิน

ศักยภาพที่น่าสนใจของบ้านหลังอ้ายหมี่คือ การมีทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์ เป็นที่ป่าที่สวนบนที่สูงของคนพื้นราบมาแต่เดิม ซึ่งน่าสนใจศึกษาเป็นตัวอย่างรูปแบบการจัดการพื้นที่สูงของชาวบ้านภาคใต้ในอดีต การหารูปแบบการเกษตรที่สูงอย่างเหมาะสมในปัจจุบันเพราะผลผลิตทั้งจากสวนและจากป่าของบ้านหลังอ้ายหมี่น่าจะมีมาก

แนวโน้มปัญหาที่น่าสนใจคือ

-ในด้านจิตสำนึกเรื่องป่าชุมชน การอยู่ร่วมกับป่าของชาวบ้านยังต้องตรวจสอบและหากิจกรรมที่เหมาะสมเนื่องจากเป็นชุมชนใหม่ที่ย้ายมาจากพื้นราบที่อาจคิดแบบการใช้ที่ดินเพื่อหารายได้สูงสุดอยู่มาก ลักษณะการผลิตปัจจุบันที่พืชเพื่อขายขยายตัวในชุมชนขณะที่ภาควิถียังชีพหดตัวลง ดังนั้นจึงต้องปรับแนวคิดของชาวบ้านให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการทรัพยากรคดของค์กรชุมชนต่อไป

-ในด้านการจัดองค์กร บ้านหลังอำยหมีมีแนวโน้มว่าจะถูกบีบจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้มาก เพราะอยู่บนที่สูง การรวมตัวของชาวบ้านเกิดขึ้นแล้วหลวมๆ โดยมีผู้อาวุโส และแกนนำรุ่นใหม่บางคนผลักดันอยู่ ถ้าจะพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรอาจต้องศึกษากลุ่มธรรมชาติต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อให้เห็นสภาพ นอกจากนี้น่าจะศึกษาว่ามีใครในชุมชนที่จะมีเงื่อนไขให้ต้องร่วมสู่ได้ตลอดไปบนบ้านหลังอำยหมี ซึ่งอาจเป็นกลุ่มคนจนที่ไม่มีที่ดินสำรองไว้บนพื้นราบ ใครบ้างที่มีทางออกทางอื่น แล้วหาทางจัดกิจกรรมเสริมที่เหมาะสม เพื่อหนุนให้ผู้นำในชุมชนสามารถขยายบทบาทแนวคิดได้สะดวกขึ้น.

นายวิทยา อภรณ์ บันทึกลง

รายงานการประชุมสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
บ้านหนองแห้ง หมู่ที่ 1 ต.โนนควน อ.ย่านตาขาว จ.ตรัง ครั้งที่ 3/2545
โครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคใต้ กรณี ป่าชุมชน จ.ตรัง
วันเสาร์ ที่ 27 กรกฎาคม 2545
ณ โรงเรียนบ้านหนองแห้ง จ.ตรัง

รายชื่อผู้เข้าร่วม

๑. น.ส.สุรัตน์ แซ่จุ่น
๒. นายประสพ สมานธิ
๓. นายบุญ แซ่จุ่น
๔. นายวิทยา อารณ
๕. ผู้ใหญ่บ้าน
๖. นายไข่

บ้านหนองแห้ง

หมู่ที่ ๑ ตำบลโนนควน อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง

การจัดทำข้อมูลบ้านหนองแห้งยังได้ไม่ลึกนัก เพราะแกนนำก้าวหน้าที่มาประสานยัง
ไม่สามารถมีบทบาทนัก และเป็นชุมชนที่มาประสานใหม่ด้วยเรื่องร้อนคือที่สาธารณะประโยชน์
ทับที่ชาวบ้าน จึงต้องเพิ่มเติมข้อมูลอีกมาก

ชุมชนบ้านหนองแห้งน่าจะตั้งชุมชนมานานแล้วอย่างน้อยตั้งแต่ราว พ.ศ. ๒๔๖๐ เพราะ
ชาวบ้านเล่าว่าผู้ที่เข้ามาอาจหนีภัยโจรดำ หัวแพรมา น่าสนใจที่มีทั้งชาวพุทธและมุสลิม
ทำเลที่ตั้งถิ่นฐานแรกๆน่าจะยึดลำน้ำโดยเฉพาะคลองลำพิกุล มีป่า มีพรุ มีหนอง แต่ต่อมา
ป่า พรุ หนองก็ถูกปรับสภาพเป็นที่นา และปัจจุบันแปรเป็นที่สวนเกือบหมดแล้ว ทั้งนี้อาจเป็น
เพราะบ้านหนองแห้งอยู่ไม่ไกลจากตัวย่านตาขาวนัก การเปลี่ยนแปลงที่เศรษฐกิจสังคมจึงคง
เกิดขึ้นได้เร็วตามเมืองศูนย์กลาง

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วดังกล่าวคือการที่ชุมชนถูกดึงจากวิถีชีวิตยังชีพที่พึ่งพา
ทรัพยากรธรรมชาติมาพึ่งพาระบบตลาดมากขึ้น โดยฝ่ายพืชเศรษฐกิจคือ ยางพารา นอกจาก
นี้การออกไปทำงานรับจ้างนอกหมู่บ้านก็เกิดขึ้นมานานพอควรคือราว พ.ศ. ๒๕๒๐ อันแสดงว่า
ชาวบ้านเริ่มไม่พึ่งพาทรัพยากรในชุมชน ปัจจุบันมีคนออกไปรับจ้างถึงราว ๑ ใน ๓ ของประชา
กรทั้งหมด

การเกิดคนไร้ที่ดินของบ้านหนองแห้งก็เกิดนานแล้วคือตั้งแต่ราว พ.ศ. ๒๕๒๕ ความต่างทางฐานะเศรษฐกิจจึงน่าจะมีส่วนสูงในปัจจุบัน ดังนั้นจึงน่าจะศึกษาว่าคนต่างกลุ่มต่างผลประโยชน์เหล่านี้สัมพันธ์กันอย่างไร ถ้าจะนำมาแก้ปัญหาที่ชุมชนเจออยู่ควรทำอย่างไร

ประเด็นที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งของบ้านหนองแห้งคือศาสนามีผลอย่างไรต่อการแก้ปัญหาของชาวบ้าน

ศักยภาพของบ้านหนองแห้งน่าจะอยู่ที่ การอยู่ไม่ไกล และไม่ไกลจากศูนย์กลางความเจริญแถบนี้คืออำเภอย่านคาวน้ำ ทำให้มีช่องทางปรับตัวได้หลายแนวทางขึ้น การมีโครงสร้างพื้นฐานที่รัฐสร้างไว้มาก เช่น ถนน โรงเรียน มีกลุ่มออมทรัพย์และกลุ่มอื่นๆ ซึ่งน่าจะมีประสบการณ์มากพอควรแล้ว นอกจากนี้ความหลากหลายทางศาสนาอาจปรับมาแก้ไขปัญหามุมชนได้

แนวโน้มที่น่าสนใจของบ้านหนองแห้งคือ

-ชาวบ้านตื่นตัวกับปัญหาเฉพาะหน้าคือปัญหาที่สาธารณสุขทับที่ชาวบ้านซึ่งมีมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๐

-แกนนำในการแก้ปัญหาแล้วยังมีน้อย

-นำจับตามองการเมืองในชุมชน

-นำค้นหาแนวคิดของแกนนำและชาวบ้านทั่วไปต่อเรื่องการจัดการทรัพยากรโดยชุมชน เพราะปัญหานี้จะเข้มข้นขึ้นตามการเรียกร้องเรื่องที่ดินของชาวบ้านไปด้วย.

นายวิทยา อภรณ์ บันทึก

รายงานการประชุมสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
บ้านกรงไหนด หมู่ที่ 5 ต.ช่อง อำเภอนาโยง จ.ตรัง ครั้งที่ 4/2545
โครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคใต้ กรณี ป่าชุมชน จ.ตรัง
วันอาทิตย์ ที่ 28 กรกฎาคม 2545
ณ นายนายวีระ บ้านกรงไหนด

รายชื่อผู้เข้าร่วม

๑. นางวาศ หนองค์
๒. นางแดง หวานพูน
๓. นายเจียม ปิ่อมพิศ
๔. นายวีระ
๕. นาประสพ สมานธิ
๖. นายบุญ แซ่จูง
๗. น.ส.สุรัตน์ แซ่จูง
๘. นายวิทยา อภรณ์

บ้านกรงไหนด

หมู่ที่ ๕ ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

บ้านกรงไหนดตั้งอยู่ที่ราบเชิงเขาบรรทัด ตั้งชุมชนมานานแล้ว ชาวบ้านในอดีตทำกินแบบกึ่งยังชีพเป็นหลักคือปลูกข้าวไร่ หางของป่า ทำนา มีป่าบนเขาบรรทัด มีป่าพรุ ทำให้หาได้หลายทาง มีการปลูกพืชเพื่อขายบ้างคือยางพารา ต่อมาชาวบ้านขยายการปลูกยางมากขึ้น และเมื่อรัฐประกาศให้บริเวณนี้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าชาวบ้านก็ถูกควบคุม หากินแบบยังชีพยากขึ้น ขยายพื้นที่ปลูกยางไม่ได้ ชาวบ้านจึงหันไปขยายการปลูกยาง ปลูกไม่ผล ตั้งแต่ราว พ.ศ. ๒๕๒๕ เป็นต้นมา ชาวบ้านค่อยๆ เลิกทำไร่ข้าว รายจ่ายเพิ่มขึ้น เป็นหนี้สิน ราว พ.ศ. ๒๕๓๐ ก็มีคนภายนอกเข้ามาซื้อที่ดินจากชาวบ้านจำนวนมาก ราว พ.ศ. ๒๕๓๕ ชาวบ้านเริ่มออกไปรับจ้างภายนอกมากขึ้นมาจนปัจจุบัน ปัจจุบันเกิดมีชาวบ้านไร้ที่ดินจำนวนมาก อย่างไรก็ตามแม้ชาวบ้านจะผูกติดกับระบบตลาดมากขึ้น แต่ความมั่งคั่งของชาวบ้านก็ยังต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติอยู่มาก เช่น ของป่า

ศักยภาพของบ้านกรงไหนดน่าจะอยู่ที่การอยู่ใกล้เขาบรรทัด อยู่ในระบบนิเวศที่เอื้อต่อวิถียังชีพ เช่น ของป่า มีน้ำหล่อเลี้ยงจากเทือกเขาบรรทัด แต่พื้นที่ราบหลายแห่งก็ถูกเปลี่ยนแปลงมากแล้ว เช่น การขุดลอกพรุ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มผู้นำก้าวหน้าหลายคนเป็นกำลังสำคัญ

ในการผลักดันแก้ไขปัญหาชุมชน การเป็นชุมชนมานานก็ทำให้ชาวบ้านมีความเหนียวแน่นพอควร ชุมชนใกล้เคียงหลายชุมชนก็มีกลุ่มแกนนำที่สามารถประสานกันได้ต่อไปในเชิงเครือข่าย แนวโน้มของบ้านกรงไหนดที่น่าจับตามองคือ

- ปัญหาด้านเศรษฐกิจ เช่น คนไร้ที่ดินมากขึ้น ที่ดินเป็นของคนภายนอก รวมทั้งกระจุกตัวอยู่กับบางกลุ่มในหมู่บ้าน ถูกบีบให้มีทางเลือกน้อยลงในวิถียังชีพ ต้องเข้าสู่ระบบตลาดมากขึ้น หนี้สินเพิ่มขึ้น ออกไปรับจ้าง

- ด้านการจัดการทรัพยากรโดยชุมชน น่าจะหาความชัดเจนมากขึ้นทั้งด้านแนวคิด เป้าหมาย วิธีการ

- การเมืองภายในชุมชน กลุ่มแกนนำก้าวหน้ามักเป็นผู้นำธรรมชาติ วิธีการขยายบทบาทของกลุ่มนี้สู่ชุมชน รวมทั้งการแก้ปัญหา เช่น การเสนอไม่ให้ขุดลอกพรุ การเสนอการจัดการทรัพยากรโดยชุมชน จะต้องมีช่องทางที่เหมาะสม และหนุนผู้นำให้สร้างคนรุ่นใหม่ขึ้นมา

- บ้านกรงไหนดน่าจะยกระดับไปสู่การขยายความร่วมมือกับเครือข่ายในลุ่มน้ำเดียวกันได้ และพัฒนาด้านแนวคิด ด้านข้อเสนอระดับนโยบายได้แล้ว

นายวิทยา อารณ บันทีก

รายงานการประชุมสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
บ้านโคกทราย หมู่ที่ 6 ต.โพรงจระเข้ อ.ย่านตาขาว จ.ตรัง ครั้งที่ 5/2545
โครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคใต้ กรณี ป่าชุมชน จ.ตรัง
วันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ.2545
ณ ตลาดนัดชุมชน บ้านโคกทราย

รายชื่อผู้เข้าร่วม

๑. นายไข่	แก้วพิทักษ์	๑๕. นางห้อง	นานข้าว
๒. นายแรม	ชันแจ้ง	๑๖. นายล้อม	ทิวสุวรรณ
๓. นางเทียม	ทิวสุวรรณ	๑๗. นายพันธ์	ช่วยชู
๔. นางปรีชา	ทิวสุวรรณ	๑๘. นายทวี	ช่วยเรือง
๕. นายเขียน	กังแฮ	๑๙. นางกรแก้ว	แก้วหาญ
๖. นายชัย	สุวรรณ	๒๐. นางอมร	หาญสุด
๗. นายอุตร	แป้นนวล	๒๑. นางเรียง	เดชรัตน์
๘. นายสนิท	กังแฮ	๒๒. นายอนุกุล	ศรีรอด
๙. นายน้าชัย	กังแฮ	๒๓. น.ส.ทิพวรรณ	ไชยวัฒน์
๑๐. นายวิชัย	ผสม	๒๔. นายเกิร์ตกิจ	เสนฤทธิ์
๑๑. นายแสง	ศิริชัย	๒๕. นายวิทยา	อาภรณ์
๑๒. นายคล้าย	เจริญลาภ	๒๖. นายประสพ	สมาธิ
๑๓. นายบุญเลิศ	นานข้าว	๒๗. น.ส.สุรัตน์	แซ่จุง
๑๔. นายโพธิ์	ชัยศิริ		

บ้านโคกทราย

หมู่ที่ ๖ ตำบลโพรงจระเข้ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง

การจัดทำข้อมูลของบ้านโคกทรายได้ทำเวทีเดียวกับบ้านห้วยสอทำให้ได้ข้อมูลยังไม่ลึกพอที่จะมองภาพชุมชนได้มากนัก เท่าที่มีข้อมูลพอจะเห็นว่าบ้านโคกทรายน่าจะตั้งมานานอย่างน้อยตั้งแต่ราว พ.ศ. ๒๕๖๐ เพราะผู้ก่อตั้งมีตำแหน่งเป็นขุน พัน นอกจากนี้ที่น่าสนใจคือนักท่องเที่ยวกลุ่มชาวพุทธ คริสต์ อิสลามได้เข้ามาตั้งแต่เมื่อใดและมีความสัมพันธ์กันอย่างไร

ถ้าเทียบกับพัฒนาการของชุมชนอื่นในแถบนี้ เดิมบ้านห้วยทรายคงจะมีวิถีกึ่งยังชีพมา ก็นโดยพึ่งพาทรัพยากรจากป่าเขาบรรทัด ลำน้ำ และที่ราบทำนาได้บ้าง ขณะเดียวกันก็ปลูก

ยางพาราเป็นพืชเพื่อขายด้วย การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นกับชุมชนในราว พ.ศ. ๒๕๒๐ ที่มีทั้งจากมียางพันธุ์ดี มีการสร้างถนนเพิ่ม ทำถนนลาดยางเข้ามา หลังจากนั้นชาวบ้านจึงเริ่มผูกติดกับตลาด เกิดคนที่ไม่ทำงานรับจ้าง จนปัจจุบันมีคนอาชีพรับจ้างถึง ๕๐ คน เกิดคนไร้ที่ดินเพิ่มขึ้นเป็น ๒๐ คนในปัจจุบัน

ปัจจุบันบางส่วนของที่ดินชาวบ้านเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด และทุ่งเลี้ยงสัตว์ ชาวบ้านมีอาชีพปลูกยางเป็นหลัก และสามารถหาของป่าได้

ศักยภาพของบ้านโคกทรายน่าจะอยู่ที่การมีทรัพยากรทั้งของป่า ถนน สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานมากพอควร มีผู้นำก้าวหน้าอยู่ มีชุมชนใกล้เคียงที่สามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือกันแก้ไขปัญหาชุมชนได้ต่อไป การหลากหลายทางวัฒนธรรม ศาสนาในชุมชนก็น่าจะสามารถปรับมาเป็นจุดแข็งได้

แนวโน้มที่น่าจับตาของบ้านโคกทรายคือ

-ด้านอาชีพ เศรษฐกิจ ปัญหาการผูกติดกับระบบตลาด การหลุดจากวิถียังชีพ การเกิดคนไร้ที่ดิน ปัญหานี้สิน ต่อไปคงเป็นปัญหาที่รุนแรงขึ้น

-การสร้างแกนนำเพิ่มเติม รวมทั้งขยายแนวคิดด้านการพัฒนาในหมู่บ้าน เช่น เรื่องการจัดการป่า ด้านเศรษฐกิจ อันจะนำไปสู่รูปธรรมของกิจกรรม

-การสร้างความร่วมมือพัฒนากับบ้านห้วยสอ และชุมชนอื่นในลุ่มน้ำเดียวกันน่าจะเริ่มได้ไม่ยาก เพราะบ้านโคกทรายยังใช้ทรัพยากรร่วมกับบ้านห้วยสออยู่มากแม้จะแยกการปกครองออกจากกันแล้ว.

นายวิทยา อาภรณ์ บ้านทีก

รายงานการประชุมสภามหาวิทยาลัยในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
บ้านลำหูน หมู่ที่ 8 ต.นาชุมเห็ด อ.ย่านตาขาว จ.ตรัง ครั้งที่ 6/2545
โครงการสภามหาวิทยาลัยภาคใต้ กรณี ป่าชุมชน จ.ตรัง
วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2545
ณ ศูนย์ฝึกอาชีพบ้านลำหูน

รายชื่อผู้เข้าร่วม

๑. นายจำนงค์ พรหมราช
๒. นายบุญเลิศ หนูเอียด
๓. นายธงชัย แสงจันทร์
๔. นายวินัย แก้วเพ็ง
๕. นายประโยค พรหมราช
๖. นายบุญเรียง ศรีไทยรักษ์
๗. นายสายันห์ ชูคง
๘. นายกุศล แก้วเพ็ง
๙. นายบุญ แซ่จูง
๑๐. นายประสพ สมานธิ
๑๑. น.ส. สุรัตน์ แซ่จูง
๑๒. นายวิทยา อาภรณ์

บ้านลำหูน

หมู่ที่ ๘ ตำบลนาชุมเห็ด อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง

บ้านลำหูนเป็นชุมชนดั้งเดิมที่ตั้งมายาวนานอีกชุมชนหนึ่ง เดิมเป็นบ้านเดียวกับบ้าน
ลำพิกุล ตั้งชุมชนมาอย่างน้อยตั้งแต่ราว พ.ศ. ๒๔๑๖ หรือราว ๑๓๐ ปีมาแล้ว ชาวบ้านย้าย
มาจากหลายที่ทั้งในเขตจังหวัดตรัง และพัทลุง การมีเครือญาติเดียวกันและมีประวัติยาวนาน
ทำให้ความสัมพันธ์ในชุมชนมีความผูกพันกันสูง

การทำมาหากินแต่เดิมของชาวบ้านช่วงแรกตั้งชุมชนน่าจะเป็นแบบยังชีพคือการทำไร่
ทำนา หาของป่า อาจนำของไปขายในเมืองบ้าง เพราะมีเรื่องเล่ากันว่าชาวบ้านสมัยก่อนหา
ไก่อไปขายที่เมืองตรังในช่วงที่ตัวเมืองตรังตั้งอยู่ที่ควนธานี ต่อมาเมื่อเริ่มมียางพาราเข้ามา

ชาวบ้านจึงปลูกยางพาราด้วยเป็นพืชเศรษฐกิจ ทำให้การทำกินของชาวบ้านเปลี่ยนไปเป็นแบบกึ่งยังชีพ แต่ไม่ทราบว่าชาวบ้านได้เริ่มปลูกยางพาราครั้งแรกเมื่อใด

ในช่วงราว พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๒๐ เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมอย่างมากอีกครั้งหนึ่ง ช่วงนี้มีนายทุนเข้ามาตัดไม้สัมปทานในราว พ.ศ. ๒๕๑๑-๒๕๑๒ ราว พ.ศ. ๒๕๑๗ ชาวบ้านก็เริ่มเปลี่ยนมาปลูกยางพันธุ์ดี พ.ศ. ๒๕๑๘ ทางกรมได้เข้ามาประกาศเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ราว พ.ศ. ๒๕๒๐ ชาวบ้านได้เริ่มเป็นหนี้มากขึ้น แหล่งเงินกู้ก็เพิ่มขึ้น

น่าสังเกตว่าถ้าเปรียบกับบ้านอื่นบริเวณนี้แล้ว บ้านลำหูนประสบกับปัญหาด้านเศรษฐกิจสังคมน้อยกว่ามาก เช่น แม้จะเป็นหนี้แต่มีจำนวนหนี้ไม่มากนัก มีคนไร้ที่ทำกินน้อย การออกไปรับจ้างข้างนอกก็เกิดขึ้นน้อยและเพิ่งเกิดขึ้นเมื่อราว ๗-๘ ปีมานี้เอง

ศักยภาพของบ้านลำหูนน่าจะอยู่ที่

- การมีทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์ ทั้งแหล่งหาของป่าหลายจุด ปัจจุบันเริ่มมีชาวบ้านหาของป่าเป็นจำนวนมากขึ้นด้วย มีที่ที่เหมาะสมปลูกเบญจเกตุเป็นที่น่าสนใจพอควร และสามารถขยายเป็นสวนผลไม้ได้มากขึ้นในช่วงหลังๆ สิ่งเหล่านี้น่าจะรองรับปัญหาที่เกิดจากการปรับตัวให้ลดความรุนแรงลงได้มาก

- การเป็นชุมชนเก่าแก่ ทำให้ความเป็นชุมชนสูง การรวมตัวเพื่อทำกิจกรรมในชุมชน และการควบคุมกันภายในชุมชนจึงน่าจะเกิดขึ้นได้ง่าย

- มีผู้นำก้าวหน้าหลายคน และร่วมมือกันได้ทั้งผู้นำธรรมชาติ และผู้นำทางการ

แนวโน้มที่น่าสนใจของบ้านลำหูนก็คือการจัดการทรัพยากรที่ชาวบ้านลำหูนเลือกที่จะทำต่อไปจะเป็นอย่างไร ในสภาวะที่มีความเป็นชุมชนสูง.

นายวิทยา อาภรณ์ บันทึก

รายงานการประชุมสภามหาวิทยาลัยในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
บ้านลำพิกุล หมู่ที่ 4 ต.นาชุมเห็ด อ.ย่านตาขาว จ.ตรัง ครั้งที่ 7/2545
โครงการสภามหาวิทยาลัยภาคใต้ กรณี ป่าชุมชน จ.ตรัง
วันที่ 9 สิงหาคม 2545
ณ บ้านลำพิกุล

รายชื่อผู้เข้าร่วม

๑. นางเขียว นิ่มเพ็ง
๒. นางริม นุ่นสงค์
๓. นางเอี่ยม แก้วเอี่ยม
๔. นายสุต จงรักษ์
๕. นางหวง พรหม..
๖. นายวิรัช แด้มประสิทธิ์
๗. นางเรียบ สงพิน
๘. นายสมหมาย สงพิน
๙. นางนารี พรหม
๑๐. นางนัย นุ่นสง
๑๑. นายวิโรช คงขำ
๑๒. นายพิน เกื้อด้วง
๑๓. นายสังกร ภู่อุณทะโร
๑๔. นายสมใจ กิพย์อักษร
๑๕. นายประเทือง ชูสุวรรณ
๑๖. นายบุญเลิศ หนูเอียด
๑๗. น.ส.ปราณี ชูทอง
๑๘. นางชวน ไชแสง
๑๙. นายสนทยา สุขรัตน์
๒๐. นายกุศล แก้วเพ็ง
๒๑. นายธงชัย แสงจันทร์
๒๒. นายสุนัน เมืองมูล
๒๓. นายบุญ แซ่จุ่น
๒๔. นายวิทยา อารณ
๒๕. นายประสพ สมาน

แนวโน้มที่น่าสนใจเท่าที่มีข้อมูลของบ้านลำหูนก็คือ
-ผู้นำหลายคนยังยึดกรอบการพัฒนาแบบราชการ
-การจัดการทรัพยากรที่ชาวบ้านเลือกที่จะทำต่อไปจะเป็นอย่างไร ในภาวะที่มี
ความเป็นชุมชนสูง.

นายวิทยา อารณ บันทีก

รายงานการประชุมสภามหาวิทยาลัยในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
บ้านห้วยสอ (โคกทรายเหนือ) หมู่ที่ 4 ต.โพรงจระเข้ อ.ย่านตาขาว จ.ตรัง ครั้งที่ 8/2545
โครงการสภามหาวิทยาลัยภาคใต้ กรณี ป่าชุมชน จ.ตรัง
วันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2545
ณ ตลาดนัดชุมชน บ้านโคกทราย

รายชื่อผู้เข้าร่วม

๑. นายไข่	แก้วพิทักษ์	๖. นางห้อง	น่านข้าว
๒. นายแรม	ชันจ่าง	๗. นายล้อม	ทิวสุวรรณ
๓. นางเทียม	ทิวสุวรรณ	๘. นายพันธ์	ช่วยชู
๔. นางปรีชา	ทิวสุวรรณ	๙. นายทวี	ช่วยเรือง
๕. นายเขียน	กั้งแธ	๑๐. นางกรแก้ว	แก้วหาญ
๖. นายชัย	สุวรรณ	๑๑. นางอมร	หาญสุด
๗. นายอุตร	แป้นนวล	๑๒. นางเรียง	เดชรัตน์
๘. นายสนิท	กั้งแธ	๑๓. นายอนุกุล	ศรีรอด
๙. นายนำชัย	กั้งแธ	๑๔. น.ส.ทิพวรรณ	ไชยวัฒน์
๑๐. นายวิชัย	ผสม	๑๕. นายเกียรติทอง	เส้นฤทธิ์
๑๑. นายแสง	ศิริชัย	๑๖. นายวิทยา	อาภรณ์
๑๒. นายคล้าย	เจริญลาภ	๑๗. นายประสพ	สมาธิ
๑๓. นายบุญเลิศ	น่านข้าว	๑๘. น.ส.สุรัตน์	แช่จุง
๑๔. นายโพธิ์	ชัยศิริ		

บ้านห้วยสอ(โคกทรายเหนือ)
หมู่ที่ ๔ ตำบลโพรงจระเข้ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง

เดิมบ้านห้วยสอเป็นหมู่บ้านเดียวกับบ้านโคกทราย ต่อมาได้แยกการปกครองออกจากกัน แต่ชาวบ้านทั้ง ๒ ชุมชนก็ยังใช้ทรัพยากรร่วมกันอยู่มาก เพราะอยู่บนลำน้ำเดียวกัน การจัดทำข้อมูลครั้งนี้ก็จัดเวทีเดียวกัน ทำให้ไม่ได้ลงรายละเอียดแต่ละหมู่บ้านมากนัก ต้องหาข้อมูลเพิ่มเพื่อให้เห็นภาพรวมมากขึ้น

บ้านห้วยสอ(และโคกทราย)น่าจะตั้งชุมชนมานานแล้วราว พ.ศ. ๒๕๖๐ เพราะผู้ก่อตั้งมียุคเป็นขุน พัน แต่ไม่ทราบว่าการเข้ามาของกลุ่มชาวพุทธ-คริสต์-อิสลามนั้นมีความเป็นมา

อย่างไร และสัมพันธ์กันอย่างไร ชาวบ้านในอดีตเลือกที่นี้ตั้งชุมชนคงเป็นเพราะต้องการพึ่งพาป่าในเทือกเขาบรรทัด ใช้น้ำจากลำน้ำ มีที่ทำนา และทำสวนยาง นั่นคือชาวบ้านมีวิถียังชีพและพึ่งพิงตลาดโดยการปลูกพืชเพื่อขายคือยางพารา

ความเปลี่ยนแปลงของชุมชนเริ่มราว พ.ศ. ๒๕๑๒ ที่เริ่มเปลี่ยนมาปลูกยางพันธุ์ดี ต่อมาราว พ.ศ. ๒๕๑๘-๒๕๒๐ ก็เริ่มมีการทำถนน รางยางถนน มีไฟฟ้าเข้ามา มีการประกาศเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า สิ่งเหล่านี้ทำให้ชาวบ้านเริ่มหลุดจากวิถียังชีพมาพึ่งพิงตลาดมากขึ้น มีหนี้สิน ช่วงนี้ชาวบ้านจึงเริ่มออกไปรับจ้างในราว พ.ศ. ๒๕๒๐ ค่อยๆ เลิกทำไร่ข้าวและเลิกหมดใน พ.ศ. ๒๕๓๕

ปัจจุบันชาวบ้านยึดกับการปลูกยางเป็นหลัก และมีอาชีพใหม่ๆ มากขึ้น เช่น การปลูกผัก การรับราชการ

ศักยภาพและแนวโน้มของบ้านห้วยสอเท่าที่เห็นน่าจะคล้ายๆ กับบ้านโคกทรายคือน่าจะอยู่ที่การมีทรัพยากรทั้งของป่า ถนน สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานมากพอควร ทั้งโรงเรียน วิเชียรมาตุ(๒) มัสยิด มีผู้นำก้าวหน้าอยู่ มีชุมชนใกล้เคียงที่สามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือกันแก้ไขปัญหาชุมชนได้ต่อไป การหลากหลายทางวัฒนธรรม ศาสนาในชุมชนก็น่าจะสามารถปรับมาเป็นจุดแข็งได้

แนวโน้มที่น่าจับตาของบ้านห้วยสอคือ

-ด้านอาชีพ เศรษฐกิจ ปัญหาการผูกติดกับระบบตลาด การหลุดจากวิถียังชีพ การเกิดคนไร้ที่ดิน ปัญหานี้สิน ต่อไปคงเป็นปัญหาที่รุนแรงขึ้น

-การสร้างแกนนำเพิ่มเติม รวมทั้งขยายแนวคิดด้านการพัฒนาในหมู่บ้าน เช่น เรื่องการจัดการป่า ด้านเศรษฐกิจ อันจะนำไปสู่รูปธรรมของกิจกรรม

-การสร้างความร่วมมือพัฒนากับบ้านโคกทราย และชุมชนอื่นในลุ่มน้ำเดียวกันน่าจะเริ่มได้ไม่ยาก เพราะบ้านโคกทรายยังใช้ทรัพยากรร่วมกับบ้านห้วยสออยู่มากแม้จะแยกการปกครองออกจากกันแล้ว.

นายวิทยา อภรณ์ บันทึกลง

รายงานการประชุมสภามหาวิทยาลัยในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
บ้านห้วยไส/สิจัย หมู่ที่ 1 ต.ท่าจั่ว อ.ห้วยยอด จ.ตรัง ครั้งที่ 9/2545
โครงการสภามหาวิทยาลัยภาคใต้ กรณี ป่าชุมชน จ.ตรัง
วันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2545
ณ บ้านสิจัย

รายชื่อผู้เข้าร่วม

๑. นายกิน ฉิมแสง	๑๖. นายโอภาส แววมณี
๒. นายสำลี หลายฤทธิ์	๑๗. นายส่อง จันเสน
๓. นายชิต ปานสิทธิ์ ?	๑๘. นายเคื่อน ชูสังข์
๔. นายจ้าง จิตรอักษร	๑๙. นายวิเชียร เอียดเกิด
๕. นายสุวจา พลชัย	๒๐. นายเสริม กำจร
๖. นายชิต คงจันทร์	๒๑. นายกิจจา จิตรอักษร
๗. นายทวน หนูทอง	๒๒. นายวิจิตร ปราบภัย
๘. นายทุม ชุมนาค	๒๓. นายเจริญ ปราบภัย
๙. นายขัน เพชรดี	๒๔. นายรัตน์ แก้วแห่
๑๐. นายแถม ฉิมแสง	๒๕. นายสิน แก่นจันทร์
๑๑. นายสุนันท์ ชัยณรงค์	๒๖. นายล้วน อิ่มจิตร ?
๑๒. นายแถม บุญคล้าย	๒๗. นายประสพ สมาน
๑๓. นายทิม ฉิมแสง	๒๘. นายบุญ แซ่จูง
๑๔. นายสมบูรณ์ ปราบภัย	๒๙. นายวิทยา อารณ
๑๕. นายสมพร รามแก้ว	

สรุปย่อข้อมูลพื้นฐาน

บ้านห้วยไส/สิจัย

หมู่ที่ ๑ ตำบลท่าจั่ว อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

ชุมชนบ้านห้วยไส และบ้านสิจัยเป็นหย่อมบ้านของ หมู่ที่ ๓ ตำบลท่าจั่วซึ่งมี ๓ หย่อม
อีกหย่อมหนึ่งคือหย่อมท่าจั่วซึ่งเป็นชุมชนใหญ่ อยู่ด้านนอก ส่วนหย่อมบ้านห้วยไส สิจัยเข้ามา
ตั้งชุมชนที่หลัง อยู่ด้านในเป็นเขตป่าเขา ที่สูง บ้านห้วยไส สิจัยเป็นชุมชนไม่เก่านักคือตั้ง
ราว พ.ศ. ๒๕๐๒ โดยชาวบ้านอพยพมาจากบริเวณใกล้เคียงจนขยายขึ้นเป็นชุมชน

บ้านลำพิกุล

หมู่ที่ ๔ ตำบลนาชุมเห็ด อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง

บ้านลำพิกุลมีความเป็นมาและสภาพทั่วไปแทบไม่ต่างจากบ้านลำหูน เพราะเดิมเป็นบ้านเดียวกับบ้านลำหูน บ้านทั้งสองเป็นชุมชนดั้งเดิมที่ตั้งมายาวนานอีกชุมชนหนึ่ง ตั้งชุมชนมาอย่างน้อยตั้งแต่ราว พ.ศ. ๒๔๑๖ หรือราว ๑๓๐ ปีมาแล้ว ชาวบ้านย้ายมาจากหลายที่ทั้งในเขตจังหวัดตรัง และพัทลุง การมีเครือญาติเดียวกันและมีประวัติยาวนานทำให้ความสัมพันธ์ในชุมชนมีความผูกพันกันสูง

การทำมาหากินแต่เดิมของชาวบ้านช่วงแรกตั้งชุมชนน่าจะเป็นแบบยังชีพคือการทำไร่ทำนา หาของป่า อาจนำของไปขายในเมืองบ้าง เพราะมีเรื่องเล่ากันว่าชาวบ้านสมัยก่อนหาบไถไปขายที่เมืองตรังในช่วงที่ตัวเมืองตรังตั้งอยู่ที่ควนธานี ต่อมาเมื่อเริ่มมียางพาราเข้ามาชาวบ้านจึงปลูกยางพาราด้วยเป็นพืชเศรษฐกิจ ทำให้การทำกินของชาวบ้านเปลี่ยนไปเป็นแบบกึ่งยังชีพ แต่ไม่ทราบว่าชาวบ้านได้เริ่มปลูกยางพาราครั้งแรกเมื่อใด

ในช่วงราว พ.ศ. ๒๔๕๐-๒๔๖๐ เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมอย่างมากอีกครั้งหนึ่ง ช่วงนี้มีนายทุนเข้ามาตัดไม้สัมปทานในราว พ.ศ. ๒๔๐๙-๒๔๓๑ ราว พ.ศ. ๒๔๑๖ ชาวบ้านก็เริ่มเปลี่ยนมาปลูกยางพันธุ์ดี พ.ศ. ๒๔๑๘ ทางกรมได้เข้ามาประกาศเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ราว พ.ศ. ๒๔๒๐ ชาวบ้านได้เริ่มเป็นหนี้มากขึ้น แหล่งเงินกู้ก็เพิ่มขึ้น

น่าสังเกตว่าถ้าเปรียบกับบ้านอื่นบริเวณนี้แล้ว บ้านลำพิกุลก็เหมือนกับบ้านลำหูนที่ประสบกับปัญหาด้านเศรษฐกิจสังคมน้อยกว่ามาก เช่น แม้จะเป็นหนี้แต่มีจำนวนหนี้ไม่มากนัก มีคนไร้ที่ทำกินน้อย การออกไปรับจ้างข้างนอกก็เกิดขึ้นน้อยและเพิ่งเกิดขึ้นเมื่อราว ๔-๕ ปีมานี้เอง แต่บ้านลำพิกุลน่าจะประสบปัญหามากกว่าบ้านลำหูนอยู่บ้าง เช่น มีผู้ไร้ที่ดินมากกว่า มีผู้ที่ออกไปรับจ้างในรูปของกรีดยางจ้าง ขับรถเครื่องรับจ้างมาก และทำมาหลายปีแล้ว

ศักยภาพของบ้านลำพิกุลคล้ายกับบ้านลำหูนคือน่าจะอยู่ที่

-การมีทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์ ทั้งแหล่งหาของป่าหลายจุด ปัจจุบันมีชาวบ้านหาของป่าขายเป็นจำนวนมากพอควร มีที่เหมาะสมสำหรับบุกเบิกเป็นพื้นที่นามากพอควร และสามารถขยายเป็นสวนผลไม้ได้มากขึ้นในช่วงหลังๆ จนปัจจุบันมีพื้นที่ไม้ผลถึงราว ๔๐ % ของพื้นที่ทั้งหมด ในขณะที่เป็นพื้นที่ปลูกยางราว ๓๐ % เป็นนาราว ๑๐% สิ่งเหล่านี้น่าจะรองรับปัญหาที่เกิดจากการปรับตัวให้ลดความรุนแรงลงได้มาก

-การเป็นชุมชนเก่าแก่ ทำให้ความเป็นชุมชนสูง การรวมตัวเพื่อทำกิจกรรมในชุมชน และการควบคุมกันภายในชุมชนจึงน่าจะเกิดขึ้นได้ง่าย

-มีผู้นำก้าวหน้าหลายคน และร่วมมือกันได้ทั้งผู้นำธรรมชาติ และผู้นำทางการ

การทำมาหากินของชาวบ้านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังคงเป็นแบบดั้งเดิมมาโดยตลอด แม้ว่าปัจจุบันจะผูกติดกับตลาดภายนอกมากขึ้นก็ตาม นั่นคือเดิมเมื่อชาวบ้านเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ก็ทำกินโดยการทำสวนแบบดั้งเดิม ทำไร่ข้าว พืชของป่า และทำสวนยางพารา รูปแบบการทำ กินเช่นนี้มีมาจนปัจจุบัน แม้จะเปลี่ยนแปลงด้านรายละเอียดไปบ้าง

การเปลี่ยนแปลงสำคัญของชุมชน เริ่มจากการเข้ามาตัดไม้สัมปทานของนายทุนถึง ๒ ครั้งคือ ครั้งที่ ๑ เมื่อราว พ.ศ. ๒๕๑๔ ครั้งที่ ๒ ซึ่งรุนแรงมากคือราว พ.ศ. ๒๕๒๔-๒๕๓๑ ทางกรมได้เข้ามาประกาศให้บริเวณนี้เป็นเขต อุทยานแห่งชาติเขาปู่เขายอด เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕ และเริ่มควบคุมบังคับการทำกินของชาวบ้าน ใน พ.ศ. ๒๕๒๕ เป็นต้นมาชาวบ้านยังได้เริ่ม เปลี่ยนมาปลูกยางพาราพันธุ์ดี เริ่มปลูกไม้ผลพันธุ์ดี

ชาวบ้านเริ่มเป็นหนี้ในช่วงเวลาเดียวกันนี้คือราว พ.ศ. ๒๕๒๕ เป็นต้นมา การทำไร่ ข้าวก็ต้องเลิกทำเด็ดขาดในราว พ.ศ. ๒๕๓๐ ชาวบ้านหันมาขายสวนไม้ผลและยางพันธุ์ดี แต่ ขอบทุนทำสวนยางไม่ได้เพราะพื้นที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ สภาพปัจจุบันคือชาวบ้านทำสวนยางเป็น หลัก รองลงมาคือ ทำสวนไม้ผล เลี้ยงสัตว์ พืชของป่า

ศักยภาพของบ้านห้วยไส สี่ชัยน่าจะอยู่ที่การมีทรัพยากรสมบูรณ์ อยู่ในเขตป่า เป็นต้น น้ำของคลองท่าวีว มีที่ทำสวน มีน้ำต่อเข้ามาในสวนได้ง่าย มีแหล่งหาของป่าหลายจุดและหา ได้บริเวณกว้าง สิ่งเหล่านี้ทำให้ชาวบ้านสามารถปรับตัวให้ไม่เกิดปัญหาจากการเปลี่ยนแปลง นัก เช่น มีคนไร้ที่ดินน้อยคือมีเพียง ๑ ราย ปัญหาหนี้สินก็มีไม่มากนัก รายรับมากพอควรและ สมดุลกับรายจ่ายพอควร คนที่ออกไปรับจ้างภายนอกก็มีน้อย การพึ่งตนเองได้ของชาวบ้าน มีอยู่สูง นั่นคือโครงสร้างของเศรษฐกิจในระดับชุมชนของชาวบ้านค่อนข้างเข้มแข็งบนฐานของ การยังชีพจากทรัพยากรที่สมบูรณ์

แนวโน้มที่น่าสนใจของบ้านห้วยไส สี่ชัยคือ

- การเป็นชุมชนยังไม่แก่นักและย้ายมาจากหลายที่จึงน่าจับตาเรื่องการควบคุมกัน ในชุมชนในระยะยาวว่าจะมีรูปแบบอย่างไร

- ต้องหาทางสร้างแกนนำก้าวหน้ารุ่นใหม่เพิ่มเติม

- น่าจะหาช่องทางขยายแนวร่วมและศึกษาความเป็นไปได้ เช่น การขยายความร่วมมือ กับห้วยอมบ้านท่าวีวจะมีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง

- การพัฒนารูปแบบการพึ่งตนเองบนฐานการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน บ้านห้วยไส สี่ชัย อยู่ในเขตต้นน้ำจึงน่าจะค้นหารูปแบบที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาเป็นองค์ความรู้ของการจัดการ ทรัพยากรต้นน้ำภาคใต้แบบหนึ่งได้

- การเข้ามาควบคุมของรัฐต่อบ้านห้วยไส สี่ชัยน่าจะมากขึ้น ด้วยปัจจัยหลายอย่าง เช่น การเป็นชุมชนต้นน้ำ การมีเขื่อนเก็บน้ำ เป็นต้น

นายวิทยา อารมณ์ บัณฑิต

รายงานการประชุมสภามุขมนตรีในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
บ้านควนหิน หมู่ที่ 2 ต.นาชุมเห็ด อ.ย่านตาขาว จ.ตรัง ครั้งที่ 10/2545
โครงการสภามุขมนตรีศึกษาภาคใต้ กรณี ป่าชุมชน จ.ตรัง
วันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2545
ณ บ้านนายปรีชา ชัยสงคราม(บ้านควนหิน)

รายชื่อผู้เข้าร่วม

๑. น.ส.สุรัตน์ แซ่จูง
๒. นายประสพ สมานธิ
๓. นายบุญ แซ่จูง
๔. นายวิชาญ
๕. นายเจริญ แด้มเผ่า
๖. นางละออง สุวรัตน์
๗. นางสมใจ หอยบาง
๘. นายปรีชา ชัยสงคราม
๙. นายอุดม ขุนปาน
๑๐. รัชนิ ? นิยมคล้าย
๑๑. ก้อ ชูทิพย์
๑๒. ยินดี ช่วยพันธ์

บ้านควนหิน

หมู่ที่ ๒ ตำบลนาชุมเห็ด อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง

บ้านควนหิน ตั้งมาประมาณ ๑๐๐ ปี (๔ ชั่วอายุคน) โดยชาวบ้านโยกย้ายมาจากบ้านอื่นใกล้ๆ ที่เข้ามาทำกินและรวมตัวเป็นชุมชน การเป็นชุมชนดั้งเดิมทำให้ชาวบ้านมีระบบความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นมาจนปัจจุบัน เดิมการทกกินของชาวบ้านเป็นแบบกึ่งยังชีพ คือมีการทำไร่ ทำนา หาของป่า และมีการปลูกพืชเพื่อขายคือยางพาราด้วย

ป่าไม้บริเวณนี้เคยมีการเข้ามาตัดไม้สัมปทาน ๒ ครั้งคือ ครั้งแรกเมื่อราว ๖๐-๗๐ ปี ครั้งที่ ๒ เมื่อราว ๓๐-๔๐ ปี

การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญด้านเศรษฐกิจสังคมของหมู่บ้านน่าจะเริ่มเกิดขึ้นในช่วงที่มีการตัดไม้สัมปทานครั้งที่ ๒ นี้เช่นกัน คือราว พ.ศ. ๒๕๑๐-๑๕๒๐ ช่วงนี้นอกจากป่าไม้ถูกตัดมากแล้วยังมีการเปลี่ยนการปลูกยางพาราเป็นยางพันธุ์ดี มีการประกาศเขตรักษาพันธุ์สัตว์

ป่าใน พ.ศ. ๒๕๑๔ ในช่วงนี้ชาวบ้านเริ่มเป็นหนี้มากขึ้น มีแหล่งกู้เงินเพิ่มขึ้น หลังจากนั้น การทำไร่ทำนาก็น้อยลง

สภาพของชาวบ้านปัจจุบันชาวบ้านเริ่มขยายไปปลูกยางพันธุ์ดี ปลูกไม้ผล เริ่มมีคน ไร่ที่ดินมากขึ้น รายจ่ายสูงขึ้น ขณะที่รายรับมีไม่มากนัก จำนวนหนี้สินจึงมีมากพอควร

ศักยภาพของบ้านควนดินเท่าที่มีข้อมูลคือ

-มีทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์ อยู่เชิงเขาบรรทัด มีของป่า มีน้ำ ความอุดม สมบูรณ์ให้ชุมชน

-การรวมตัวของชาวบ้านเข้มแข็งมากพอควร มีรากมาจากการเป็นชุมชนเก่า การ รวมตัวเพื่อกิจกรรมของชุมชนจึงเกิดขึ้นได้ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มแกนนำก้าวหน้าคอยผลักดัน

-มีรูปธรรมของการจัดการทรัพยากรโดยชุมชนอยู่บ้างแล้ว คือ การร่วมกันออกกฎ ระเบียบการจัดการจัดการทรัพยากรชุมชนตั้งแต่ในกลางปี ๒๕๔๕ เป็นต้นมา

แนวโน้มของบ้านควนดินที่น่าสนใจคือ

-ด้านเศรษฐกิจ ชาวบ้านเป็นหนี้สินเพิ่มขึ้นจนเป็นวงจร คือ ยืมเงินใหม่มาใช้หนี้เก่า ชาวบ้านที่ไร้ที่ดินก็มีจำนวนมากขึ้น ชาวบ้านออกไปรับจ้างเพิ่มขึ้น การพึ่งพาป่าก็ลดลงทั้ง จากต้องหางานหาเงินทางอื่น และการถูกควบคุมของเจ้าหน้าที่

-ความแตกต่างระหว่างกลุ่มต่างๆในชุมชนอาจจะเพิ่มขึ้น เช่น กลุ่มผู้นำก้าวหน้า ที่ ต้องการรักษาฐานทรัพยากร กับกลุ่มผู้นำทางการที่ต้องการจัดการทรัพยากรตามกระแสหลัก เช่น การขุดลอกพรุ หรือระบบความสัมพันธ์แบบเดิมของชาวบ้านอาจลดลงถ้ามีปัญหา เศรษฐกิจสังคมมากเข้า จึงเป็นสิ่งที่น่าจับตามองความเปลี่ยนแปลงนี้

นายวิทยา อาภรณ์ บัณฑิต

รายงานการประชุมสภามหาวิทยาลัยในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
บ้านห้วยยวนเหนือ หมู่ที่ 7 ต.เขาพระทอง อ.ชะอวด จ.นครศรีธรรมราช ครั้งที่ 11/2545
โครงการสภามหาวิทยาลัยภาคใต้ กรณี ป่าชุมชน จ.ตรัง
วันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2545
ณ ศาลากลางบ้านห้วยยวนเหนือ

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นายจำรัส นวลเขียว	25. นายการุณ จิตติศักดิ์
2. นายจรวัย เกื้อกุล	26. นายสมจิตร แก้วสม
3. นายสมนึก นาคเขียว	27. นายเรือง สงจันทร์
4. นางปราณี คงทอง	28. นางสมศรี แสงม่วง
5. นางแปลก เกิดเมฆ	29. นายวรรณ ฉายสิงห์
6. นางหวาง เกิดเมฆ	30. นายอุบล พิเคราะห์
7. นายเรียง สุกใส	31. นายคำรพ จิตติศักดิ์
8. นายพร้อย จันท์คำ	32. นางสุมาลี พิเคราะห์
9. นายสมศักดิ์ เมืองรักษ์	33. นายทวีล เรืองพยุ
10. นายสินธุ สายเพชร	34. นายสุธรรม คงข้า
11. นายเกษม วงศ์จ้อย	35. นายภาณุทัต มุสิกะ
12. นายโสภณ กาฬกาญ	36. นางมาลี สงเอียด
13. นายบุญเดียว รอดทองสุข	37. นายอนัน จงจ้อย
14. นายสมพร ยะวิเชียร	38. นายวันชัย สุวรรณเมณี
15. นายสวัสดิ์ นุ่นจันทร์	39. นายทวี ชูทิพย์
16. นางโสภา อนุรักษ์	40. นางจำเนียร บุญสุวรรณ
17. นางอาภรณ์ พิเคราะห์	41. นายเจริญ นุ่นจ้อย
18. นางกานดา สุวรรณเมณี	42. นายวิโรจน์ ขวัญใจ
19. นายเลิศ ทองทรง	43. นายวิรัตน์ ชัยวิจิต
20. นายชิน ขอบทำกิจ	44. นายมอด เตโชชัย
21. นายสาคร ศิริวงศ์	45. นายจิบ ปลอกใจดี
22. นางสมชวน เกิดเมฆ	46. นายสะอาด อินทร์แก้ว
23. นายบุญเลิศ มอมคำ	47. นายจรรยา นิมนวล
24. นางดวงใจ สงจันทร์	48. นางปรีดา เตโชชัย

49. นางหนูจันทร์ เรืองศรี	67. นายเสริม บุญสุวรรณ
50. นายพัน มุสิกะ	68. นายชัยณรงค์ ศรีทองสุข
51. นายบุญเลิศ คชภักดี	69. นางคล้อย อ่อนวิเศษ
52. นายจิต คชภักดี	70. นายจำเริญ อ่อนวิเศษ
53. นายจ่าง คำศรีสุข	71. นางเอียด ศรีสงคราม
54. นายสมบุรณ์ รักยัง	72. นางอ้อย สิ้นแก้ว
55. นางฉิ่ง ขวัญใจ	73. นางเชือน วังนิคม
56. นายคิด ฉิมลี	74. นางเอกอนงค์ หมีนสุวรรณ
57. นายประเสริฐ เขียวศกกิจ	75. นายจิว แพ่งโยธา
58. นายพิน วิสุทธิโรจน์	76. นายแก้ว มีราช
59. นายสนิท ศรีสุขแก้ว	77. นายมานพ แป้นแก้ว
60. นายเวช ปานยัง	78. นายพัฒนา ดูกสุวรรณ
61. นางเอกอนงค์ บุญสุวรรณ	79. นายณรงค์ นาครอด
62. นายแก้ว มีราช	80. นายสมมาศ ขวัญใจ
63. นางจงจิตร มีราช	81. นายเปี้ย เฟื่องเมือง
64. นางสมจิตร ศรีมาลา	82. นายอุทัย สุวรรณมณี
65. นางกลีน ชูวิชัย	83. นายปอง ชนะสงคราม
66. นางเรียง สายน่วม	

บ้านห้วยยวนเหนือ

หมู่ที่ ๗ ตำบลเขาพระทอง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช

(การเก็บข้อมูลชุมชนบ้านห้วยยวนเหนือยังไม่สมบูรณ์ จึงไม่สามารถเห็นภาพรวมชุมชนได้ลึกนัก ควรจะหาข้อมูลให้มากขึ้น)

ยังไม่มีข้อมูลการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชุมชนบ้านห้วยยวนเหนือ นักทราบเพียงว่าเดิมบ้านห้วยยวนเหนืออยู่รวมกับบ้านทุ่งไสน์ ต่อมาได้แยกมาใน พ.ศ. ๒๕๓๔ การมาตั้งชุมชนบริเวณนี้ซึ่งเป็นเขตต้นน้ำถ้าเปรียบเทียบกับชุมชนอื่นที่มีลักษณะคล้ายกันก็น่าจะเป็นชุมชนอายุราว ๕๐-๖๐ ปีที่ชุมชนภายนอกเริ่มเริ่มถูกบุกเบิกจับจองเกือบหมดแล้วจึงมีชาวบ้านเข้ามาบุกเบิกในพื้นที่ด้านในมากขึ้น โดยมักมีการทำกินแบบกึ่งยังชีพเป็นหลัก คือปลูกข้าวไร่ หน่อของป่า ทำสวนแบบโบราณ และการปลูกพืชเพื่อขายคือยางพาราด้วย

พ.ศ. ๒๕๑๔ มีนายทุนเข้ามาตัดไม้ ทำให้ชาวบ้านสามารถขยายเข้าไปจับจองพื้นที่ปลูกยาง ทำสวนได้มากขึ้น ในราว พ.ศ. ๒๕๑๔ นี้ชาวบ้านได้เริ่มเปลี่ยนพันธุ์ยางจากยางพาราเป็นยางพันธุ์ดี ในราว พ.ศ. ๒๕๑๔ เริ่มมีการทำสวนผลไม้มากขึ้น การตัดถนนก็เกิดขึ้น ๒ ช่วง คือช่วงแรกตอนนายทุนเข้ามาตัดไม้และทำทางเข้ามาชักลาก ช่วงที่ ๒ คือหลังจากการเคลื่อนไหวของ พลท.สงบลงทางการก็เข้ามาพัฒนาชุมชนมากขึ้น จึงมีการตัดถนนช่วงราว พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๓๐ มาก นอกจากนี้ทางการได้มาประกาศเป็นเขต อุทยานแห่งชาติเขาปู่เขาย่าใน พ.ศ. ๒๕๒๕ ชาวบ้านก็ถูกควบคุมมากขึ้น

ปัจจุบันอาชีพหลักของชาวบ้านคือการปลูกยาง รองลงมาคือการทำสวนผลไม้ การหาของป่าและอื่นๆ

ศักยภาพของบ้านห้วยยวนเหนือจะอยู่ที่

- การมีทรัพยากรสมบูรณ์ ทำให้ชาวบ้านไม่มีปัญหาด้านเศรษฐกิจนักในช่วงที่เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น ไม่มีปัญหาผู้ไร่ที่ทำกินเลย (ปัญหานี้สินยังไม่มีข้อมูล) ชาวบ้านสามารถหาของป่าได้มากถึง ๑๕ จุด

- การมีแกนนำฝ่ายก้าวหน้าหลายคนที่อยู่ทั้งในกลุ่มผู้นำทางการ และแกนนำก้าวหน้าตามธรรมชาติ ผู้นำเหล่านี้มีประสบการณ์มากพอสมควร

แนวโน้มที่น่าสนใจของบ้านห้วยยวนเหนือคือ

- นำจับตามิติการเมืองในชุมชนของกลุ่มผู้นำทางการบางคนกับกลุ่มผู้นำธรรมชาติ เพื่อหาทางปรับแนวคิด และแนวทางร่วมมือกันให้มากขึ้น

- รูปแบบการจัดการทรัพยากรโดยชุมชนเป็นสิ่งที่ชาวบ้านเริ่มให้ความสนใจ จึงน่าจะมีการเสริมด้านแนวคิดและรูปแบบแก่ชาวบ้านเพื่อให้เกิดรูปธรรมชัดเจน

- เงื่อนไขเอื้อต่อการพัฒนาการรวมกลุ่มชาวบ้านคือ บ้านห้วยยวนเหนืออยู่ในเขตต้นน้ำที่ทางการควบคุม ขณะที่ชาวบ้านโดยเฉพาะแกนนำหลายคนน่าจะวิเคราะห์เชื่อมโยงปัญหาชุมชนไปถึงเครือข่ายที่กว้างขึ้น และระดับนโยบายได้ไม่ยากนัก.

นายวิทยา อภรณ์ บันทึก

รายงานการประชุมสภามหาวิทยาลัยในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
บ้านทุ่งโฮ้ง หมู่ที่ 6 ต.เขาพระทอง อ.ชะอวด จ.ตรัง ครั้งที่ 12/2545

โครงการสภามหาวิทยาลัยภาคใต้ กรณี ป่าชุมชน จ.ตรัง

วันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2545

ณ ศาลากลางบ้านห้วยยวนเหนือ

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นายจรัส นวลเขียว
2. นายจรวัย เกื้อกูล
3. นายสมนึก นาคเขียว
4. นางปราณี คงทอง
5. นางแปลก เกิดเมฆ
6. นางหวาง เกิดเมฆ
7. นายเรียง สุกใส
8. นายพร้อย จันท์คำ
9. นายสมศักดิ์ เมืองรักษ์
10. นายสินธุ สายเพชร
11. นายเกษม วงศ์จ้อย
12. นายโสมณ กาพกาญ
13. นายบุญเคียร รอดทองสุข
14. นายสมพร ยะวิเชียร
15. นายสวัสดิ์ นุ่นจันทร์
16. นางโสภา อุนร์รักษ์
17. นางอาภรณ์ พิเคราะห์
18. นางกานดา สุวรรณเมณี
19. นายเลิศ ทองทรง
20. นายชิน ชอบทำกิจ
21. นายสาคร ศิริวงศ์
22. นางสมชวน เกิดเมฆ
23. นายบุญเลิศ มอมคำ
24. นางดวงใจ สงจันทร์
25. นายการุณ จิตติศักดิ์
26. นายสมจิตร แก้วสม
27. นายเรือง สงจันทร์
28. นางสมศรี แสงม่วง
29. นายวรรณดา ดายสิงห์
30. นายอุบล พิเคราะห์
31. นายคำรพ จิตติศักดิ์
32. นางสุมาลี พิเคราะห์
33. นายทวีล เรืองθυ
34. นายสุธรรม คงข้า
35. นายภาณุทัต มุสิกะ
36. นางมาลี สงเอียด
37. นายอนัน จงจ้อย
38. นายวันชัย สุวรรณเมณี
39. นายทวี ชูทิพย์
40. นางจำเนียร บุญสุวรรณ
41. นายเจริญ นุ่นจ้อย
42. นายวิโรจน์ ขวัญใจ
43. นายวิรัตน์ ชัยวิจิต
44. นายมอด เตโชชัย
45. นายจิบ ปลอดใจดี
46. นายสะอาด อินทร์แก้ว
47. นายจรรยา นิ่มนวล
48. นางปรีดา เตโชชัย
49. นางหนูจันทร์ เรืองศรี
50. นายพัน มุสิกะ

51. นายบุญเลิศ คชภักดี	68. นายชัยณรงค์ ศรีทองชู
52. นายจิต คชภักดี	69. นางคล้อย อ่อนวิเศษ
53. นายจ้าง คำศรีสุข	70. นายจำเริญ อ่อนวิเศษ
54. นายสมบูรณ์ รักยัง	71. นางเอียด ศรีสงคราม
55. นางฉิ่ง ขวัญใจ	72. นางอ้อย สันแก้ว
56. นายคิต ติมลิ	73. นางเชือน วังนิคม
57. นายประเสริฐ เขียวศกกิจ	74. นางเอกอนงค์ หมีนสุวรรณ
58. นายพิน วิสุทธิโรจน์	75. นายจิว แพงโยธา
59. นายสนิท ศรีสุขแก้ว	76. นายแก้ว มีราช
60. นายเวช ปาณียง	77. นายมานพ แป้นแก้ว
61. นางเอกอนงค์ บุญสุวรรณ	78. นายพัฒนา ตุกสุวรรณ
62. นายแก้ว มีราช	79. นายณรงค์ นาครอด
63. นางจงจิตร มีราช	80. นายสมมาศ ขวัญใจ
64. นางสมจิตร ศรีมาลา	81. นายเปีย เฟื่องเมือง
65. นางกลีน ขวัญชัย	82. นายอุทัย สุวรรณเมณี
66. นางเรียง สายน่วม	83. นายปอง ชนะสงคราม
67. นายเสริม บุญสุวรรณ	

บ้านทุ่งโฮน

หมู่ที่ ๖ ตำบลเขาพระทอง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช

(การเก็บข้อมูลชุมชนบ้านทุ่งโฮนยังไม่สมบูรณ์ จึงไม่สามารถเห็นภาพรวมชุมชนได้ลึกนัก ควรจะหาข้อมูลให้มากขึ้น)

บ้านทุ่งโฮนเดิมอยู่รวมกับบ้านห้วยยวนเหนือและ หมู่ที่ ๑ ต่อมาได้แยกจากหมู่ที่ ๑ ใน พ.ศ. ๒๕๓๐ และแยกจากบ้านห้วยยวนเหนือใน พ.ศ. ๒๕๓๙ ข้อมูลและพัฒนาการของชุมชนทั้งสอง(ทุ่งโฮนและห้วยยวนเหนือ)จึงคล้ายคลึงกันอยู่มาก ยังไม่มีข้อมูลการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชุมชนบ้านทุ่งโฮนนัก ถ้าเปรียบเทียบกับชุมชนอื่นที่มีลักษณะคล้ายกันแล้วการมาตั้งชุมชนบริเวณนี้ซึ่งเป็นเขตต้นน้ำน่าจะเป็นชุมชนอายุราว ๕๐-๖๐ ปีที่ชุมชนภายนอกเริ่มถูกบุกเบิกจับจองเกือบหมดแล้วจึงมีชาวบ้านเข้ามาบุกเบิกในพื้นที่ด้านในมากขึ้น โดยมักมีการทำกินแบบกึ่งยังชีพเป็นหลัก คือปลูกข้าวไร่ หาของป่า ทำสวนแบบโบราณ และการปลูกพืชเพื่อขายคือยางพาราด้วย

พ.ศ. ๒๕๑๔ มีนายทุนเข้ามาตัดไม้บริเวณนี้ ทำให้ชาวบ้านสามารถขยายเข้าไปจับจองพื้นที่ ปลือกยาง ทำสวนได้มากขึ้น ในราว พ.ศ. ๒๕๑๔ นี้ชาวบ้านได้เริ่มเปลี่ยนพันธุ์ยางจาก ยางพาราเป็นยางพันธุ์ดี ในราว พ.ศ. ๒๕๑๘ เริ่มมีการทำสวนผลไม้มากขึ้น การตัดถนนก็เกิดขึ้น ๒ ช่วง คือช่วงแรกตอนนายทุนเข้ามาตัดไม้และทำทางเข้ามาชักลาก ช่วงที่ ๒ คือหลังจากการเคลื่อนไหวของ พคท.ส่งผลกระทบการก็เข้ามาพัฒนาชุมชนมากขึ้น จึงมีการตัดถนนช่วง ราว พ.ศ. ๒๕๒๔-๒๕๓๐ มาก นอกจากนี้ทางการได้มาประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติเขาปู่ เขาย่าใน พ.ศ. ๒๕๒๕ ชาวบ้านก็ถูกควบคุมมากขึ้น

ปัจจุบันอาชีพหลักของชาวบ้านคือการปลือกยาง รองลงมาคือการทำสวนผลไม้ การหาของป่าและอื่นๆ

ศักยภาพของบ้านทุ่งโชนน่าจะอยู่ที่

-การมีทรัพยากรสมบูรณ์ ทำให้ชาวบ้านไม่มีปัญหาด้านเศรษฐกิจในช่วงที่เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น ไม่มีปัญหาผู้ไร้ที่ทำกินเลย (ปัญหาหนี้สินยังไม่มีข้อมูล) ชาวบ้านสามารถหาของป่าได้มากถึง ๑๕ จุด

-การมีแกนนำฝ่ายก้าวหน้าหลายคนที่อยู่ทั้งในกลุ่มผู้นำทางการ และแกนนำก้าวหน้าตามธรรมชาติ ผู้นำเหล่านี้มีประสบการณ์มากพอสมควร

แนวโน้มที่น่าสนใจของบ้านทุ่งโชนคือ

-นำจิตตาคิดการเมืองในชุมชนของกลุ่มผู้นำทางการบางคนกับกลุ่มผู้นำธรรมชาติ เพื่อหาทางปรับแนวคิด และแนวทางร่วมมือกันให้มากขึ้น

-รูปแบบการจัดการทรัพยากรโดยชุมชนเป็นสิ่งที่ชาวบ้านเริ่มให้ความสนใจ จึงน่าจะมีการเสริมด้านแนวคิดและรูปแบบแก่ชาวบ้านเพื่อให้เกิดรูปธรรมชัดเจน

-เงื่อนไขเอื้อต่อการพัฒนาการรวมกลุ่มชาวบ้านคือ บ้านทุ่งโชนอยู่ในเขตต้นน้ำที่ทางการควบคุม ขณะที่ชาวบ้านโดยเฉพาะแกนนำหลายคนน่าจะวิเคราะห์เชื่อมโยงปัญหาชุมชนไปถึงเครือข่ายที่กว้างขึ้น โดยเฉพาะการร่วมมือจัดการทรัพยากรกับบ้านห้วยยวนเหนือ และระดับนโยบายได้ไม่น่าจะยากนัก

-น่าตรวจสอบว่าแกนนำก้าวหน้าของบ้านทุ่งโชนยังเกิดจากการผลักดันของแกนนำบ้านห้วยยวนเหนือหรือไม่ ถ้าเป็นเช่นนั้นจะหาทางขยายแกนนำของบ้านทุ่งโชนอย่างไร.

นายวิทยา อามารณ์ บันทึก

รายงานการประชุมสภามหาวิทยาลัยในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
บ้านเขาหล่อม หมู่ที่ 2 ต.ในเตา อ.ห้วยยอด จ.ตรัง ครั้งที่ 13/2545
โครงการสภามหาวิทยาลัยภาคใต้ กรณี ป่าชุมชน จ.ตรัง
วันที่ 25 สิงหาคม 2545
ณ ศาลากลางบ้านเขาหล่อม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

๑. นายสนั่น เต็มพร้อม	๑๐. นายสว่าง ทองนาค	
๒. นายเคื่อน ชูสงฆ์	๑๑. นายเพ็ง รอดวงศ์	
๓. นายต้อง เสียมทอง	๑๒. นายรัก ทองนาค	
๔. นายรัตน์ แก้วแห้ว	๑๓. นายณรงค์ โบช่วย	
๕. นายวันชัย รัตนพันธ์	๑๔. นายเฉลิมชัย คงเหมือน	
๖. นายวิวัฒน์ ปานศรี	๑๕. นายถวิล เรืองหญู	
๗. นางกัญญา ปันกิติ	๑๖. นายบุญ แซ่จูง	
๘. นายยอด ปานสุข	๑๗. นายประสพ สมานี	
๙. นายสมคิด ชื่นว่อง	๑๘. นายสุรศักดิ์	เย็นทั่ว
๑๙.		

บ้านเขาหล่อม
หมู่ที่ ๒ ตำบลในเตา อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

บ้านเขาหล่อมมีประวัติที่ชาวบ้านเล่าสืบต่อกันมาช้านาน โดยว่ากันว่าอพยพมาจาก ไทบุรี ซึ่งอาจจะเป็นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๓ ที่มีการปราบขบถไทบุรีและกวาดต้อนคนมา บริเวณนี้เป็นทางที่เดินทางไปนครศรีธรรมราชได้ ชุมชนเขาหล่อมอาจเกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยนั้น ก็ได้ นั่นคือชุมชนตั้งมาอย่างน้อยก่อน พ.ศ. ๒๔๐๐ แล้ว

บริเวณบ้านเขาหล่อมเป็นเขตเทือกเขาบรรทัด มีป่าสมบูรณ์ การทำมาหากินในอดีตของชาวบ้านจึงน่าจะเป็นแบบยังชีพเป็นหลักคือการทำไร่ข้าว ทำสวนแบบดั้งเดิม ไม้ผลพันธุ์พื้นเมือง เช่นทุเรียน มังคุด ลางสาด การหาของป่า ต่อมาเมื่อมีการปลูกยางพาราชาวบ้านก็เริ่มมีรายได้จากการปลูกพืชเศรษฐกิจนี้ ทำให้การทำกินเป็นแบบกึ่งยังชีพ แต่ไม่สามารถทราบได้ว่าชาวบ้านเริ่มปลูกยางพาราครั้งแรกเมื่อใด

การเปลี่ยนแปลงของชุมชนเริ่มสังเกตเห็นได้ตั้งแต่ราว พ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นต้นมาคือ ชาวบ้านเริ่มปลูกไม้ผลพันธุ์ดี ปลูกยางพันธุ์ดี และขยายตัวอย่างรวดเร็วในราว พ.ศ. ๒๕๒๕

นอกจากนี้ใน พ.ศ. ๒๕๒๕ ทางกรมได้ประกาศให้เขตนี้เป็น อุทยานแห่งชาติเขาปู่เขาเย่า และ
 ภายหลังจากการเคลื่อนไหวของ พคท.หยุดลงทางการก็เข้ามาพัฒนาและควบคุมบริเวณนี้ใกล้
 ชิดขึ้น มีการทำถนนหลายสายในหมู่บ้านเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕ มีไฟฟ้าเข้ามาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๐
 ชาวบ้านได้เลิกทำไร่ข้าวทั้งหมดในราว พ.ศ. ๒๕๓๐ นี้เอง ส่วนปัญหานี้สินของชาวบ้านเริ่ม
 ราว พ.ศ. ๒๕๒๕ และรุนแรงขึ้นในราว พ.ศ. ๒๕๒๕ จนถึงปัจจุบัน แต่ก็ไม่รุนแรงมากเมื่อเทียบกับ
 หมู่บ้านทั่วไป ปัจจุบันชาวบ้านทำสวนยางเป็นหลัก นอกจากนี้มีการทำสวนผลไม้ทั้งแบบ
 ดั้งเดิมและพันธุ์ดี มีการหาของป่า

ศักยภาพของบ้านเขาหล่อมเท่าที่สังเกตได้ก็คล้ายกับชุมชนเก่าแก่และมีทรัพยากร
 สมบูรณ์อื่นอีกหลายที่คือ

-การมีทรัพยากรมากทำให้การปรับตัวของชาวบ้านไม่เกิดเป็นปัญหามาก เช่น ไม่เป็น
 หนี้สินมาก มีรายได้สมดุลกับรายจ่ายพอควร สามารถเปลี่ยนอาชีพเพื่อใช้ประโยชน์จาก
 ทรัพยากรได้อย่างการปลูกไม้ผลพันธุ์ดี การหาของป่า ปัญหาคนไร้ที่ดินก็มีน้อย

-นอกจากนี้การเป็นชุมชนดั้งเดิมทำให้การควบคุมทางสังคมเข้มแข็ง ชาวบ้านจึงมี
 ระบบการควบคุมการใช้ทรัพยากรในชุมชนกันเองมานานแล้วจนปัจจุบัน ทั้งการใช้กลไกทาง
 วัฒนธรรมและทางการ

-มีผู้นำก้าวหน้าหลายคนที่มีบทบาทผลักดันการเคลื่อนระดับชุมชนได้พอควร ระบบ
 การเมืองในชุมชนก็มีการควบคุมคานกัน ผู้นำทางการเมืองจึงน่าจะไม่มีอำนาจเบ็ดเสร็จ

แนวโน้มที่น่าสนใจของบ้านเขาหล่อมคือ

-น่าจะพัฒนารูปแบบการควบคุม จัดการทรัพยากรโดยชุมชนที่มีอยู่แล้วในชุมชนให้สอดคล้อง
 คล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันมากขึ้น ทั้งระดับชุมชน ระดับรูปแบบการผลิตระดับรายแปลง
 เป็นต้น

-มิติด้านการเมืองของชุมชน อาจจะหาทางเสริมแนวคิด การวิเคราะห์ปัญหาปัจจุบันแก่
 กลุ่มก้าวหน้า การสร้างแกนนำเพิ่ม และการขยายบทบาทของกลุ่มก้าวหน้าในชุมชน

นายวิทยา อภรณ์ บันทิก

การประชุมคณะทำงานในการแก้ไขปัญหาลำไย-ที่ดิน จ.ตรัง
โครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคใต้ กรณีป่าชุมชน จ.ตรัง
วันที่ 20 กันยายน 2545
ณ สำนักงานป่าชุมชน จ.ตรัง

- ชี้แจงความคืบหน้าของคณะทำงานในการแก้ไขปัญหาลำไย-ที่ดินในจังหวัดตรัง
- กรอบการทำงานตามมติ ค.ร.ม.3 เมษายน 2545
- สรุปบทเรียน - เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ พร้อมกำหนดแนวทางในการทำงานที่
เกิดขึ้น
- ประเด็นเรื่องสิทธิชุมชนตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งนำมาสู่การสร้างกฎ กติกา การอยู่
ร่วมกันในสังคม
- ค้นหาศักยภาพของชุมชน จุดอ่อน จุดแข็ง กำหนดแนวทางที่จะเคลื่อนขบวนการให้เกิด
พลัง
- กรณีไม่มีการชุมนุมประท้วง ให้เป็นมติของการทำงานระดับจังหวัดก่อน

นายประสพ สมานธิ บันทึกการประชุม

การประชุมคณะทำงานโซน 3 บ้านห้วยลึก
โครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคใต้ กรณีป่าชุมชน จ.ตรัง
วันที่ 29 กันยายน 2545
ณ บ้านห้วยลึก จ.ตรัง

เนื่องจากพื้นที่จังหวัดตรัง มีการตรวจยึดพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน และแจ้งความ ดำเนินคดี กรณีที่เกิดขึ้นที่บ้านโคกทราย ม.4 ต.ไพรังกระแซ อ.ย่านตาขาว จ.ตรัง ซึ่งหลายๆ เวที ได้นำกรณีนี้ มาพูดคุยกัน เพื่อหาทางยุติและแก้ไขปัญหา พร้อมทั้งกำหนดทิศทางการเคลื่อนไหวของชาวบ้าน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเจรจา เพื่อยุติปัญหาการข่มขู่ คุกคาม

ที่ประชุมสรุปว่า การข่มขู่ คุกคาม มีเรื่องการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยผ่านทางกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น

นายประสพ สมานธิ บันทึกการประชุม

รายงานการประชุมเครือข่ายองค์กรชุมชนรักเทือกเขาบรรทัด
โครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคใต้ กรณีป่าชุมชนจังหวัดตรัง
วันที่ 14-15 พฤศจิกายน 2545

ณ วัดปากแจ่ม ตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

วาระการประชุม

- รายงานความคืบหน้าในการแก้ไขกรณีปัญหาป่าไม้ที่ดิน ตามมติ ค.ร.ม. 3 เมษายน 2544
- รายงานสถานการณ์ในพื้นที่
- กำหนดแผนงานและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
- วิเคราะห์สถานการณ์ชุมชน เชื่อมโยงสถานการณ์ของสังคมไทย
- เรียนรู้เรื่องสิทธิชุมชน โดย อ.จรัส คิษฐากิชัย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เริ่มประชุมเวลา 14.30 นาฬิกา

หลังจากที่เครือข่ายองค์กรชุมชนรักเทือกเขาบรรทัด ได้มีมติในการที่จะร่วมเรียกร้องสิทธิทำกินกับพี่น้องสมัชชาคนจนที่หน้าทำเนียบรัฐบาล จนกระทั่ง ค.ร.ม. มีมติแนวทางในการแก้ไขปัญหามือวันที่ 3 เมษายน 2544 แล้วนั้น บัดนี้ทางจังหวัดตรังได้แต่งตั้งคณะทำงานในระดับจังหวัดและระดับอำเภอ หรือพื้นที่เป็นที่เรียบร้อยแล้ว แต่การแก้ไขปัญหายังไม่มีความคืบหน้าแต่อย่างใด

เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2545 ได้มีการประชุมอนุกรรมการในการแก้ไขปัญหามือและที่ดินที่ศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ประชุมมีมติให้แต่ละจังหวัดจัดทำแผนงบประมาณ เพื่อไปจัดทำแนวเขตที่ทำกินของชาวบ้านกับแนวเขตป่าให้ชัดเจน โดยให้แต่ละจังหวัดจัดส่งแผนไปยังกระทรวงภายใน 7 วัน แต่จนกระทั่งบัดนี้ ทางจังหวัดตรังยังไม่ได้จัดทำแผนแต่อย่างใด เท่าที่ทราบมีเพียง 3 จังหวัดเท่านั้นที่ได้จัดทำแผนส่งไป คือจังหวัดพัทลุง นครศรีธรรมราช และสุราษฎร์ธานี ที่ประชุมมีมติว่า ในวันที่ 16 กันยายน 2545 นี้ ให้ตัวแทนคณะทำงานในระดับจังหวัดไปติดต่อกับป่าไม้จังหวัดตรัง เพื่อจัดทำแผนงบประมาณจัดทำแนวเขตระหว่างพื้นที่ทำกินกับแนวเขตป่าต่อไป

รายงานสถานการณ์ในพื้นที่

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ป่าไม้หน่วยพิทักษ์ป่าน้ำตกไพรสวรรค์ ได้ทำการถอนคันยางพาราที่ปลูกไว้ของนายชวน หาดสุด เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2545 ที่หมู่ที่ 4 ตำบลไพรงจระเข้ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรังจนกระทั่งชาวบ้านได้รวมตัวกันประท้วงเรียกร้องให้ย้ายหัวหน้าหน่วยออกจากพื้นที่ จนกระทั่งมีการนัดแนะให้คณะทำงานในระดับอำเภอลงไปแก้ไขปัญห แต่เนื่องจากฝ่ายรัฐโดยกำหนดในพื้นที่ได้เกณฑ์ชาวบ้านออกมาเพื่อต่อต้านตัวแทนของสมัชชาคนจน ฉะนั้นการลงไปสำรวจพื้นที่จึงไม่เกิดขึ้น แต่ต่อมานายอำเภอย่านตาขาวได้ไปแจ้งความดำเนินคดีกับนายชวน หาดสุด ขณะนี้อยู่ระหว่างการเจรจาเพื่อให้ยุติปัญหา

นายรัฐชาติ กล่าวว่า ตามมติ ค.ร.ม. 3 เมษายน 2544 นั้น ไม่ทราบว่าคุณเราได้อ่านศึกษาแนวทางชัดเจนหรือไม่ เพราะมติดังกล่าวผ่อนผันให้พวกเราทำกินได้อย่างปกติสุขในเฉพาะพื้นที่ที่พวกเราทำกินอยู่แล้วเท่านั้น หากเป็นกรณีในการไปเปิดพื้นที่ใหม่ เช่นในกรณีไปถางป่าไผ่เป็นต้น ฉะนั้นขอให้พวกเรายึดถืออย่างเคร่งครัด เพื่อจัดปัญหาความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ เพื่อให้องค์กรของพวกเราได้ถูกยอมรับจากสาธารณชนว่าพวกเราไม่ใช่ผู้ทำลายป่า

นายเฉลิมชัย คงเหมือน ตัวแทนชาวบ้านจากตำบลในเตา กล่าวว่าในพื้นที่ หมู่ที่ 3 ตำบลในเตา อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ได้มีการร่างกฎระเบียบของชุมชน ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน เมื่อไม่นานมานี้ชาวบ้านได้ขออนุญาตเลื่อนไม้เพื่อทำการสร้างบ้านต่อคณะกรรมการของชุมชน แต่ได้ถูกเจ้าหน้าที่ป่าไม้ทำการตรวจยึด และได้ห้ามไม่ให้หน่วยพิทักษ์ป่า แต่ชาวบ้านได้รวมตัวกันประท้วงโดยอ้างว่ามีกฎระเบียบของชุมชนที่อนุญาตให้ชาวบ้านสามารถแปรรูปไม้มาสร้างบ้านได้ จนกระทั่งในที่สุดเจ้าหน้าที่ป่าไม้ได้นำไม้ของกลางมาคืนแก่ชาวบ้าน

ตัวแทนชาวบ้านจากบ้านท่าวีจกล่าวว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐเลือกปฏิบัติต่อชาวบ้าน ชาวบ้านคนไหนที่สนิทสนมกับเจ้าหน้าที่ก็จะเลือกปฏิบัติโดยอนุโลม ใครที่ไม่กินเส้นกับเจ้าหน้าที่ก็จะถูกข่มขู่คุกคามเรียกเก็บสินบนเป็นต้น

คุณสมุนตัวแทนชาวบ้านจากปากแจ่มกล่าวว่า ในพื้นที่ หมู่ที่ 5 ตำบลปากแจ่ม ได้มีการขอสัมปทานทำการระเบิดหิน ที่ภูเขาถ้ำแรด กว่าชาวบ้านจะรู้ว่ามีมีการขอสัมปทานระเบิดหิน ก็ต่อเมื่อ อ.บ.ค.มีมติให้เอกชนเข้าทำการระเบิดหินแล้ว ชาวบ้านจึงได้รวมตัวกันประท้วงและยื่นหนังสือต่อนายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัด และต่อมายื่นต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชาวบ้านยืนยันว่าจะต่อต้านให้ถึงที่สุด

ที่ประชุมมีข้อสรุปว่า รัฐไม่มีความจริงใจในการแก้ปัญหา และหาวิธีการแบ่งแยกชาวบ้าน โดยการข่มขู่คุกคามต่าง ๆ นา ๆ ฉะนั้นจะต้องสร้างขวัญและกำลังใจของชาวบ้านให้กลับคืนมา และจะต้องเร่งสร้างเครือข่ายโดยเริ่มจากจุดเล็ก ๆ 4-5 คน แล้วจากนั้นค่อยขยายออกไป ต้องเร่งสร้างกฎระเบียบของชุมชน ในการดูแลรักษาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น หมู่ที่ 3 ตำบลในเตา เป็นต้น

วิเคราะห์สถานการณ์ชุมชนเชื่อมโยงกับสถานการณ์สังคมไทย โดยคุณศยามล ไกยูรวงศ์

เมื่อประมาณ 40 ปี มาในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยขึ้นอยู่กับภาคเกษตรกรรม การทำไร่ ทำนา ทำสวน และการประมงเป็นต้น แต่หลังจากปี 2504 เป็นต้นมา รัฐบาลต้องการพัฒนาประเทศเป็นประเทศอุตสาหกรรมและการพาณิชย์ โดยเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 1 รัฐบาลส่งเสริมการลงทุนโดยไม่เก็บภาษีการลงทุน โดยใช้ที่ดินในการเกษตร ที่ดินในเขตป่า เพื่อใช้ในการพัฒนา มีการลดแรงงานภาคเกษตร เพื่อไปทำงานในเมืองในโรงงาน อุตสาหกรรมภาคเกษตรน้อยกว่าภาคอุตสาหกรรม นำภาษีประชาชนไปอุดหนุนกลุ่มประเภทอุตสาหกรรม สถาบันการเงิน สนับสนุนการเก็งกำไรที่ดิน เก็งกำไรเงินตรา ตั้งแต่ปี 2514 เป็นต้นมา จนกระทั่งเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ เมื่อปี 2540

หลังจากปี 2540 เป็นต้นมา ที่ดินทั่วประเทศถูกปล่อยให้รกร้างว่างเปล่าประมาณ 60% ของพื้นที่ ในขณะที่ชาวไร่ชาวนาประมาณ 2 ล้านครอบครัว หรือประมาณ 10 ล้านคน ไม่มีที่ดิน เป็นของตนเอง และชาวไร่ชาวนาประมาณ 800,000 ครอบครัว มีที่ดินไม่พอทำกิน เมื่อชาวไร่ชาวนาไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเองหรือไม่เพียงพอ ทำให้คนเหล่านี้อพยพเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม เป็นผู้ใช้แรงงาน ทำให้เกิดชุมชนแออัดขึ้นในเมืองหรือที่เรียกว่าสลัม ปัจจุบันนี้คนยากคนจนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดมากกว่า 6 ล้านคน โดยเฉพาะในกรุงเทพฯ มีประมาณ 1.1 ล้านคน หรือประมาณ 20 % ของคนจนเมืองทั้งหมด

ในประเทศไทยมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 320.5 ล้านไร่ เป็นพื้นที่เมือง ชุมชน ที่อยู่อาศัย ที่ทำกินที่ไม่ใช่เขตป่าตามกฎหมายประมาณ 173.5 ล้านไร่ พื้นที่ที่ปฏิรูปที่ดิน 48 ล้านไร่ ป่าสงวนแห่งชาติที่อยู่นอกเขตป่าอนุรักษ์ 19 ล้านไร่ พื้นที่ป่าอนุรักษ์ คือ เขตอุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 68.9 ล้านไร่ และในเขตป่าอนุรักษ์เหล่านี้มีชุมชนอยู่ประมาณ 4.6 แสนครัวเรือน ในพื้นที่ 8.1 ล้านไร่ จากมติของวุฒิสภา เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2545 ซึ่งกระทบต่อชุมชนที่อยู่ในเขตป่าอนุรักษ์เป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากมติของวุฒิสภาดังกล่าว ไม่ยินยอมชุมชนในเขตป่าอนุรักษ์ จัดการป่าชุมชนได้ ฉะนั้นชุมชนในเขตป่าอนุรักษ์จะต้องถูกจัดการตามกฎหมายป่าไม้ คือ ต้องถูกอพยพโยกย้ายออกจากพื้นที่ ถูกจับ และถูกปรับเป็นต้น เพราะผิดกฎหมายอุทยานแห่งชาติ และ กฎหมายคุ้มครองสัตว์ป่า

สิทธิชุมชน โดย อ. จรัส ดิษฐาภิรักษ์ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ปัญหาในพื้นที่ของจังหวัดศรีสะเกษ มี 2-3 กรณีปัญหา คือพื้นที่ทำกินในเขตป่า แยกเทือกเขาบรรทัด การระเบิดหิน ที่ หมู่ที่ 5 ตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด และโรงไฟฟ้าสำภูรา

ชาวบ้านบางคนถูกตั้งข้อหาว่าเป็นนักรื้อ (รื้อเรียน) ทำให้ข้าราชการบางคนไม่ชอบ แต่การรื้อเรียนเป็นสิทธิกฎหมายรัฐธรรมนูญรับรอง การรื้อเรียนเป็นสิทธิของพลเมือง รัฐธรรมนูญทุกประเทศยอมรับในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิการรื้อเรียน ผู้ใดมาขัดขวางหรือห้ามการรื้อเรียนถือว่าเป็นการละเมิด

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นองค์อิสระที่จัดตั้งตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ มีจำนวน 11 คน

ในกรณีปัญหาเรื่องสิทธิทำกินในเขตเทือกเขาบรรทัด ปัญหาเรื่องที่ทำกินในแถบเทือกเขาเป็นปัญหาเหมือนกันทั่วทั้งประเทศ ชาวบ้านถูกละเมิดสิทธิในการทำมาหากิน โดยรัฐอ้างว่าเป็นพื้นที่ในเขตป่า ปัญหาที่ทำกินเป็นปัญหาใหญ่ของคนทั้งประเทศ คนเราจะต้องมีอาหารกิน มีเสื้อผ้าใส มีที่อยู่อาศัย ซึ่งคนที่อยู่ในป่าจะต้องทำกินในเขตป่า แต่รัฐบอกว่าป่าเป็นของรัฐเป็นการขัดแย้งการทำมาหากินของชาวบ้านในเขตป่า ในระยะหลังมีเหตุการณ์รุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ บางแห่งสามารถแก้ไขปัญหาก็ได้ บางแห่งแก้ไขไม่ได้ ชาวบ้านจะต้องยืนยันว่าเป็นสิทธิทำมาหากินของชาวบ้าน ภูเขา ป่า ไม้ แม่น้ำ เป็นทรัพยากร ชาวบ้านมีสิทธิที่จะดูแล รักษา และใช้อย่างสมดุลและยั่งยืน ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา 46

การพัฒนาประเทศที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชน ชาวบ้านจะต้องใช้วิธีทางประมาณ 2-3 วิธี

- ก่อนอื่นจะต้องหยุดยั้งการกระทำดังกล่าว เช่นในกรณีระเบิดหิน จะต้องหาทางหยุดการระเบิดหินเสียก่อน หรือระงับไว้ก่อน

- ต้องแก้ที่นโยบายรัฐบาล เพราะผลที่ตามมาจะเป็นปัญหาต่อสุขภาวะของชุมชน การแก้ปัญหาผลกระทบต่อชุมชนจะต้องเสนอต่อรัฐบาล

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่อยู่ 3 ประการ คือ

1. ส่งเสริมเผยแพร่ให้บุคคลเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน
2. ตรวจสอบการละเมิดสิทธิ เช่นในกรณีที่ชาวบ้านถูกถอนคันยาง แม้ว่าจะเป็นพื้นที่ในเขตป่าไม้ก็ตาม ชาวบ้านสามารถฟ้องร้อง ร้องเรียนได้

สิทธิที่จะรู้ถึงข้อมูลต่างๆ ก็เป็นสิทธิอันชอบธรรมที่ชาวบ้านมีสิทธิที่จะรับรู้ได้ เช่น สิทธิที่จะรู้ว่ารัฐจะทำอะไรอย่างไร เกี่ยวกับชุมชนที่อยู่อาศัย สิทธิที่จะรับรู้รับรองโดยรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน และ พรบ.ข้อมูลข่าวสาร นอกจากสิทธิที่จะรับรู้แล้ว สิทธิอีกอย่างหนึ่งก็คือ สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชน สิทธิเหล่านี้ นอกจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จะเป็นผู้ดูแลแล้ว ยังมีองค์กรอื่นๆอีกที่ดูแล เช่นศาลปกครอง ผู้ตรวจการแผ่นดินรัฐสภา

สิทธิที่มีสิทธิทำกิน เป็นสิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่มีอยู่จริง เป็นสิทธิของทุกๆคนที่จะทำมาหากิน การที่รัฐอ้างกฎหมายห้ามชาวบ้านทำกินในเขตป่า จึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ และจะต้องแก้ไขกฎหมายที่ไม่สอดคล้องต่อวิถีชีวิตในการทำมาหากินของชาวบ้าน

วิธีการร้องเรียนการละเมิดสิทธิ ต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มี 5 วิธี คือ

1. โทรศัพท์
2. ส่งจดหมาย
3. ร้องเรียนผ่านองค์กรอิสระต่างๆ
4. ร้องเรียนผ่านกรรมการสิทธิฯคนใดคนหนึ่ง
5. ไปร้องเรียนด้วยตนเอง ที่สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ นอกจากมีหน้าที่ตรวจสอบการละเมิดสิทธิแล้ว ยังมีอำนาจในการเสนอนโยบาย เสนอกฎหมายต่อรัฐบาลได้อีกด้วย.

รายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการ
เครือข่ายองค์กรชุมชนรักเทือกเขาบรรทัด จังหวัดตรัง
โครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคใต้ กรณีป่าชุมชน จ.ตรัง
วันที่ 18 มกราคม 2446
ณ โรงแรมธรรมรินทร์ ตัง

หลักการและเหตุผล

คลองไทย (เดิมเรียกว่าคอคอคกระ หรือคลองกระ) เป็นโครงการที่คิดมานานมากแล้ว ทุกๆรัฐบาล ที่พยายามผลักดันโครงการนี้อย่างต่อเนื่อง แต่ด้วยอุปสรรคต่างๆ ณ ระยะเวลาใน ปัจจุบัน รัฐบาลปัจจุบันได้ยกเอาโครงการดังกล่าวนี้มาปิดฝุ่นอีกครั้งโดยมอบให้บริษัทภูเก็ตพัฒนาไปรเจ็คต์ทำการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ

เส้นทางสำรวจแนวคลองมีทั้งหมด 11 เส้นทาง แต่เส้นทางที่จะผ่านจังหวัดตรังมีทั้งหมด 3 เส้นทาง คือ

1. แนว 3 เอ เริ่มจาก อ. สิเกา ไปสิ้นสุดที่เหนือ อ. ปากพนัง จ. นครศรีธรรมราช ยาว 156 กิโลเมตร
2. แนว 4 เริ่มจากใต้ อ. กันตัง ไปสิ้นสุดที่ จ. พัทลุง ยาว 108 กิโลเมตร
3. แนว 9 เอ เริ่มจากอำเภอสิเกา ไป อ. วังวิเศษ อ. ห้วยยอด ไป จ. พัทลุง ไปสิ้นสุดที่ จ. นครศรีธรรมราช

แนวคลองทั้ง 3 แนวนี้ จะผ่านพื้นที่เทือกเขาบรรทัด ซึ่งเป็นพื้นที่โครงการวิจัยสิทธิชุมชนศึกษา ซึ่งจะกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนและท้องถิ่น ตามบทบัญญัติของกฎหมายรัฐธรรมนูญว่าด้วยสิทธิชุมชนซึ่งเป็นกรอบการศึกษาแนวทางการวิจัย

เส้นทางที่มีความเป็นไปได้มากที่สุดคือเส้นทางแนว 9 เอ ซึ่งผ่านพื้นที่ของโครงการวิจัย 3 ตำบล คือ ต. เขาปูน ต. ท่าวีว และ ต. ในตา

ประสพ สมานธิ (บันทึก)

การประชุมคณะทำงาน
เครือข่ายองค์กรชุมชนรักเทือกเขาบรรทัด จังหวัดตรัง
โครงการสิทธิชุมชนศึกษาภาคใต้ กรณีป่าชุมชน จ.ตรัง
วันที่ 24 มกราคม 2546
ณ จังหวัดตรัง

วาระการประชุม

รายงานความคืบหน้าในการแก้ไขตามมติคณะรัฐมนตรี 3 เมษายน 2544
สถานการณ์ในพื้นที่

เริ่มประชุมเวลา 14.00 นาฬิกา

➤ **สถานการณ์แต่ละพื้นที่**

- สถานการณ์ในพื้นที่ อ. ปะเหลียน อ. ย่านตาขาว หลังจากมีการประท้วงของชาวบ้าน ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ป่าไม้ถอนคันยางที่ปลูกใหม่ของเจ้าบ้าน จนกระทั่งทางอำเภอ ย่านตาขาวแจ้งความดำเนินคดีกับเจ้าของพื้นที่ในข้อหาบุกรุกเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งเป็นพื้นที่เขตอนุรักษ์ หลังจากที่นายอำเภอย้ายออกจากพื้นที่เรื่องก็เงียบหายไป ชาวบ้านได้ไปสอบถามที่สถานีตำรวจย่านตาขาว ปรากฏว่าคดีนี้ยังไม่ได้มีการสอบสวน และเจ้าของพื้นที่ก็ได้เข้าไปทำมาหากินตามปกติ
- บ้านน้ำปลิว ตำบลหนองปรือ อำเภอรัษฎา ในกรณีที่คันยางไม่สามารถรื้อน้ำยางได้แล้ว ชาวบ้านสามารถโค่นปลูกยางใหม่ทดแทนได้ หรือคิดครองเพื่อปลูกผลไม้แทน ในกรณีที่นำไม้จากป่ามาสร้างบ้าน มีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้พิจารณา โดยที่เจ้าหน้าที่ป่าไม้รับทราบด้วย
- ในกรณีดินแนวเขตของจังหวัดพัทลุง ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้ร่วมกับ อ. บ.ค. ทำนั้ญผู้ใหญ่บ้าน โดยที่ชาวบ้านไม่มีส่วนร่วม ตามมติของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2544
- ในส่วนของจังหวัดตรังหลังจากที่มีการประชุม คณะอนุกรรมการระดับภาค เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2545 ที่ศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราชแล้ว ชาวบ้านได้เริ่มที่จะถางแนวเพื่อกั้นเขต ระหว่างพื้นที่ทำกินกับเขตป่า แต่เนื่องจากว่ารัฐบาลได้ปฏิรูประบบราชการใหม่ ทำให้การแก้ไขปัญหายังไม่คืบหน้า บางพื้นที่ เช่น ม.2ม.3 ต.โนเฒ่า ตำบลห้วยยอด และ ม.2 ต.ควนหิน อ.ย่านตาขาว ชุมชนได้มีกฎกติกาการดูแลรักษาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชนเอง

ความคืบหน้าการแก้ไขปัญหา

สาเหตุสำคัญเกิดจากการปฏิรูประบบราชการ ทำให้กลไกในการแก้ไขปัญหาถูกยกเลิกไปโดยปริยาย ซึ่งทางสมัชชาคนจน มีมติให้เหลือคณะกรรมการเพียงชุดเดียว คือชุดของพลเอกเขาวลิต บงไฉยทศ ซึ่งเป็นชุดใหญ่ แต่ทางรัฐบาลแต่งตั้งให้รองนายกดูแลปัญหาต่างๆ โดยที่จังหวัดตรังดูแลโดยพลเอกเขาวลิต บงไฉยทศ

กรณี พ.ร.บ. ป่าชุมชน

- อยู่ในระหว่างรอวาระการประชุมร่วมของรัฐสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา

แนวทางการต่อสู้ของสมัชชาคนจน

- สังคมเริ่มจะตั้งคำถามว่า ต้องการอะไร ทำไมต้องค้านทุกเรื่อง ซึ่งต่อไปจะต้องกำหนดการเคลื่อนไหวและยุทธวิธีตามลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่เป็นหลัก ต้องเอาความจริงเปิดเผยต่อสาธารณะชน และต้องใช้แนวทางสันติวิธี
- ในการยื่นข้อเสนอกฎหมาย ยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวจะไม่ใช้กำลังเข้ากดดัน แต่จะใช้ตลาดนัดข้อมูลทางวิชาการ และเร่งสร้างชุมชน
- ทางเครือข่ายป่า จะประชุมคณะทำงานในระดับภาคอีกครั้งหนึ่ง เพื่อที่จะกำหนดยุทธวิธีในการเคลื่อนไหว สำหรับองค์กรชุมชนที่เอกเขาวลิต จะต้องเก็บข้อมูลเพิ่มเติมอีก เช่นข้อมูลพื้นฐานชุมชนในส่วนต่างๆ เช่น เรื่องป่าชุมชน วิถีชุมชน วัฒนธรรม เพื่อเตรียมข้อมูลสำหรับไปร่วมในเวทีตลาดนัดข้อมูลของสมัชชาคนจน และนำจะมีสินค้าของชุมชนไปนำเสนอขายด้วย
- ที่ดินสาธารณะ จำนวน 7 แปลง ที่เรียกร้องให้แก้ไขในนามของสมัชชาคนจน ขณะนี้มอบหน้าที่ให้กับสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจังหวัดตรัง ดำเนินการออกเป็น ส.ป.ก. ต่อไป
- ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐ(ป่าไม้) กับชาวบ้านในระยะเวลา 1 - 5 ปีข้างหน้า จะมีความรุนแรงเพิ่มขึ้น สาเหตุเพราะชาวบ้านมีความจำเป็นที่จะต้องโค่นต้นยางที่หมดอายุการกรีด เพื่อปลูกทดแทนใหม่
- ปัญหาการวางกฎกติกาของชุมชนในการดูแลและใช้ทรัพยากรธรรมชาติ กระทบต่ออิทธิพลในพื้นที่ เช่นกรณีทำไม้เถื่อน เป็นต้น
- คณะทำงานจะต้องเก็บเกี่ยวมวลชน เพื่อรอช่วงเวลาที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาให้ลุล่วง โดยจะต้องอาศัยวิธีการต่างๆ เช่น
 - การจัดเวทีที่จะต้องใช้อยุทธศาสตร์ในเชิงรุกมากขึ้น
 - ต้องสร้างผู้ปฏิบัติงานเพิ่ม
 - เสริมสร้างความมั่นคงของจิตใจ

- ต้องเรียนรู้สังคมและหาแนวร่วมให้มากขึ้น
- ต้องปิดหัดด้วยตัวเอง
- ต้องกลับมาสร้างบ้านแปงเมืองด้วยตัวเอง

ประสพ สมานธิ (บันทึก)

ภาคผนวก 7

รายงานการดำเนินงาน 6 เดือน
(สิงหาคม – มกราคม 2545) ครั้งที่ 2/2546
โครงการสิทธิชุมชนศึกษา ภาคใต้
(กรณี เกษตรเชิงเดี่ยว (เทือกเขาบรรทัด))

ตามที่โครงการสิทธิชุมชนศึกษา ซึ่งได้รับทุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ได้ดำเนินงานมาตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2545 บัดนี้ ทางภาคใต้ กรณีเกษตรเชิงเดี่ยว(เทือกเขาบรรทัด) ขอรายงานกิจกรรมที่ได้ดำเนินการผ่านมาเป็นเวลา 6 เดือน ดังนี้

1. การรายงานกิจกรรมภาคใต้ กรณี เกษตรเชิงเดี่ยว (เทือกเขาบรรทัด)

1.1 การประชุมการจัดเวทีเสริมกระบวนการเรียนรู้สิทธิชุมชน

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	หมายเหตุ
27-29 ส.ค. 45	การจัดเวทีเสริมกระบวนการเรียนรู้สิทธิ ครั้งที่ 1/2545 ณ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อ.ควนขนุน จ.พัทลุง	ภาคผนวก 7 (ประชุมเวทีเสริมกระบวนการเรียนรู้เรื่องสิทธิ1)
12-13 ต.ค. 45	การจัดเวทีเสริมกระบวนการเรียนรู้สิทธิ ครั้งที่ 2/2545 ณ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อ.ควนขนุน จ.พัทลุง	ภาคผนวก 7 (ประชุมเวทีเสริมกระบวนการเรียนรู้เรื่องสิทธิ2)
30-31 ต.ค. 45	การจัดเวทีเสริมกระบวนการเรียนรู้สิทธิ ครั้งที่ 3/2545 ณ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย อ.ควนขนุน จ.พัทลุง	ภาคผนวก 7 (ประชุมเวทีเสริมกระบวนการเรียนรู้เรื่องสิทธิ3)
18-20 พ.ย. 45	การประชุมสัมมนาเครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำเทือกเขาบรรทัด ณ สถาบันศาสนาดิธรรม จ.สตูล	ภาคผนวก 7 (18-20-11-45ประชุมสัมมนาเครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำ)
10 ธ.ค. 45	ประชุมเวทีพัฒนาสิทธิชุมชนบ้านบางเหริยง ณ ที่ทำการกลุ่มบ้านบางเหริยง	ภาคผนวก 7 (10-12-45 ประชุมเวทีพัฒนาสิทธิชุมชนบ้านเหริยง)

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	หมายเหตุ
20-21 ธ.ค. 45	การประชุมสัมมนาเครือข่ายเพื่อปรับแผนกิจกรรมโครงการฯ ณ สถาบันศาสนาดิธรรม จ.สตูล	ภาคผนวก 7 (20-21-12-45 ประชุมปรับแผนกิจกรรมโครงการ)
23-24 ม.ค. 46	ประชุมเครือข่ายเพื่อเตรียมข้อมูลพื้นฐาน 6 เดือน ณ สถาบันศาสนาดิธรรม จ.สตูล	ภาคผนวก 7 (23-24-01-46 ประชุมเครือข่ายเพื่อเตรียมข้อมูลพื้นฐาน)
25 ม.ค. 46	ประชุมวิเคราะห์สถานการณ์เขาพระ ณ เครือข่ายอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ อ.วังวิเศษ จ.สงขลา	ภาคผนวก 7 (25-01-46 ประชุมวิเคราะห์สถานการณ์ชุมชนเขาพระ)
1-2 ก.พ. 46	ประชุมรวบรวมข้อมูล 6 เดือน ณ สถาบันศาสนาดิธรรม ค.ทุ่งนุ้ย จ.สตูล	ภาคผนวก 7 (1-2-02-46 ประชุมรวบรวมรายงานและชุดข้อมูล)
4-5 ก.พ. 46	ประชุมรวบรวมข้อมูล 6 เดือนทั้งหมด ณ สถาบันศาสนาดิธรรม ค.ทุ่งนุ้ย จ.สตูล	ภาคผนวก 7 (4-5-02-46 ประชุมเครือข่ายรวบรวมข้อมูลและรายงาน 6 เดือน)

1.2 ข้อมูลพื้นฐานข้อมูลการศึกษาสถานการณ์สิทธิชุมชน ระยะที่ 2

วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	หมายเหตุ
ธ.ค.45-ม.ค. 46	ข้อมูลพื้นฐานชุมชน ครั้งที่ 2/2546	- การศึกษาประวัติศาสตร์และความสัมพันธ์(ชุดทรัพยากร)(2)